

Vergaderjaar 2013–2014

29 279

Rechtsstaat en Rechtsorde

Nr. 173

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 12 november 2013

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie heeft op 10 oktober 2013 overleg gevoerd met Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie over:

- **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 27 mei 2013 inzake nadere informatie over de aanpak van recidive, pakkans en strafhoogte (Kamerstuk 29 279, nr. 163);**
- **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 11 juni 2013 houdende een afschrift van de brief aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal inzake strafrecht in een veranderende samenleving;**
- **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 5 juli 2013 over de betekenis van nieuwe jurisprudentie over anonieme getuigen in strafzaken (Kamerstuk 29 279, nr. 166);**
- **de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie d.d. 5 juli 2013 inzake de burger in de bijzondere opsporing (Kamerstuk 29 911, nr. 83);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie d.d. 11 juli 2013 houdende het voortgangsbericht inzake verhoor van personen met een verstandelijke beperking (Kamerstuk 29 279, nr. 168).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,
Jadnanansing

De griffier van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,
Hessing-Puts

Voorzitter: Jadnanansing/Berndsen-Jansen
Griffier: Hessing-Puts / Smulders

Aanwezig zijn acht leden der Kamer, te weten: Berndsen-Jansen, Helder, Jadnanansing, Oskam, Recourt, Van der Steur, Van Tongeren en De Wit,

en Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie, die vergezeld is van enkele ambtenaren van zijn ministerie.

Aanvang 13.00 uur

De **voorzitter**: Hierbij open ik dit algemeen overleg strafrechtelijke onderwerpen. Welkom aan de mensen op de tribune, aan de Minister en zijn ambtenaren en de collega's. We hebben met elkaar afgesproken dat we vijf minuten spreektijd aanhouden en twee interrupties per woordvoerder.

De heer **Van der Steur** (VVD): Voorzitter. Laat ik allereerst een opmerking buiten de orde van de vergadering om maken. Ik realiseer mij dat en ik bied daarvoor mijn excuses aan, maar aangezien de Minister hierop inmiddels in de media ook heeft gereageerd, is het onderwerp van de lokpuber toch wel van belang. Ik vraag de Minister of de VVD-fractie het goed ziet dat hij voornemens is om op korte termijn door middel van een wetswijziging dit opsporingsmiddel op internet mogelijk te maken. Graag krijg ik daarop een antwoord van de Minister.

Laat ik dan meteen doorgaan naar het in de ogen van mijn fractie belangrijkste onderwerp op deze agenda, namelijk de brief over de burger in de bijzondere opsporing. De VVD-fractie is een voorstander van het beleid zoals de Minister dat in deze brief uiteenzet. Wij begrijpen heel goed dat de Minister aangeeft, wat wij ook uit de praktijk meermalen hebben gehoord, dat de manier waarop opsporing plaatsvindt steeds meer last krijgt van de moderne opvattingen die binnen het boevengilde heersen over hoe je het best crimineel kunt zijn. De ouderwetse telefoontap voor de vaste lijn biedt geen oplossing meer en zeker in goed georganiseerde criminele organisaties is een infiltrant over het algemeen een belangrijk middel.

Dat wil niet zeggen dat de VVD-fractie niet ook de risico's daarvan ziet. Wij hebben niet voor niets een enquêtecommissie naar aanleiding van de IRT-affaire gehad. Wij hebben niet voor niets naar aanleiding van die parlementaire enquête afspraken gemaakt hoe ver je in die opsporing mag gaan. Destijds is een slot gezet op de criminele burgerinfiltrant. Wij weten inmiddels ook dat dat niet zozeer de bedoeling van de enquêtecommissie zelf was.

De VVD-fractie vindt het, gegeven het feit dat wij weer ruim tien jaar verder zijn, verstandig om goed naar dit middel te kijken en is van mening dat de Minister ook naar de Kamer moet komen met voorstellen die uitvoering geven aan zijn gedachtegang. Ik plaats daarbij wel een aantal kanttekeningen.

Ik vind het heel goed dat de Minister aangeeft dat het niet gaat om het runnen van een infiltrant maar om de korte klap. Wij zijn zeer benieuwd naar de voorstellen waarin hij zal uitwerken wat er allemaal aan tegemoetkomingen en toezeggingen aan dit soort infiltranten kan worden gedaan, ten aanzien van straffen maar ook in financieel opzicht. Wij zullen dat debat met de Minister dan ook graag vanuit een zeer positieve grondhouding aangaan. Daarbij is natuurlijk aan het einde van de rit één punt van belang, namelijk dat wij moeten voorkomen dat gebeurt wat destijds is gebeurd, namelijk dat de criminele burgerinfiltrant de overheid gebruikt om criminele collega's of concurrenten uit te schakelen en om zelf buiten schot te blijven, of om een enorme strafkorting te krijgen, terwijl vanuit de samenleving gezien een zware straf passend zou zijn.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Ik zou graag van de VVD willen weten waarom dat nu wel kan en toen niet. Ik hoor maar twee redenen. De ene is dat we tien jaar verder zijn. Dat gebeurt vanzelf. De andere reden, die ik net in het betoog hoorde is, dat we nu wat handiger zijn met internet. Zijn dat de enige redenen voor de VVD om hier voor te zijn of zijn er nog andere, misschien wat fundamenteeler redenen om te zeggen dat de burgerinfiltrant wel kan?

De heer **Van der Steur** (VVD): Laten we allereerst vaststellen dat de IRT-enquêtecommissie nooit de bedoeling heeft gehad om een volledig verbod te bewerkstelligen op het gebruik van criminele burgerinfiltranten. Dat is wel de conclusie die de Kamer destijds heeft getrokken uit het rapport. Het advies van de IRT-enquêtecommissie was om daarin buitengewoon terughoudend te zijn. Dat is begrijpelijk, gegeven wat er gebeurd is, maar het is nooit de bedoeling van de enquêtecommissie zelf geweest om daarop een stop te zetten. Het tweede punt is het volgende. Ik neem aan dat alle woordvoerders hier, voor zover zij overigens niet zelf van de politie afkomstig zijn, erkennen dat de criminaliteit weet hoe de opsporing plaatsvindt. Dat betekent ook dat relatief moderne middelen als het aftappen van mobiele telefoons en internettaps niet meer effectief genoeg zijn om inzicht te krijgen in ingewikkelde georganiseerde criminele organisaties. Alle andere argumenten staan gewoon keurig in de brief die de Minister ons heeft gestuurd. Daarbij sluit de VVD-fractie zich graag aan.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Is de VVD het dan met de GroenLinks-fractie eens dat het als je dit zou doen van het grootste belang is dat de juridische toetsing echt enorm wordt verstevigd en dat er veel nauwgezetter wordt getoetst? Dan sta je voor de vraag of je zo hard kunt bezuinigen, waarover je kunt zeggen dat de officier van justitie, de rechter-commissaris of de raadkamer de tijd en de toegang tot informatie heeft om supergrondig te toetsen. Ik neem aan dat de VVD-fractie dat met GroenLinks eens is.

De heer **Van der Steur** (VVD): Dit lijkt een beetje op wat ik vroeger wel eens schreef toen ik nog advocaat was, namelijk: ik vind dit en de Hoge Raad is het met mij eens. Ik heb net namens de VVD-fractie gezegd dat wij vinden dat dit middel buitengewoon zorgvuldig moet worden ingezet, dat er grote risico's aan verbonden zijn en dat dat rechtvaardigt dat we er met zijn allen zeer zorgvuldig naar kijken wanneer het uitgewerkt wordt. Vervolgens vraagt GroenLinks mij of ik dat met haar eens ben. Ja, uiteraard, ik heb dat zelfs gezegd. De koppeling met de bezuinigingen zie ik echter niet zo. Het is eerder andersom. Ik heb uitgebreid met het Openbaar Ministerie over dit middel gesproken, maar ook bijvoorbeeld met professor Fijnaut. Eén ding geeft iedereen aan, namelijk dat het gebruik van criminele burgerinfiltranten in principe een enorme bezuiniging kan betekenen omdat het werk dat door één persoon wordt gedaan anders door velen, misschien wel door tientallen politieagenten, zou moeten worden gedaan. Dat wil niet zeggen dat ik niet zie dat er ook risico's aan verbonden kunnen zijn. Daarover heb ik al meermalen iets gezegd.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Ik ben in ieder geval blij dat de heer Van der Steur niet onmiddellijk het hele plan omarmt. Wij komen er zeker nog over te spreken wanneer het wetsvoorstel er is. Als de heer Van der Steur zegt dat het eindoordeel van de commissie niet was dat er niet meer met criminele burgerinfiltranten moet worden gewerkt, houd ik hem toch een citaat voor uit het rapport van de commissie-Van Traa, die tot het eindoordeel komt dat «van criminele burgerinfiltranten die onder regie van politie en justitie strafbare feiten plegen geen gebruik moet worden

gemaakt». Dat lijkt mij klip en klaar. Dit is toch echt in tegenspraak met het voorstel van de Minister. Dus graag een oordeel van de heer Van der Steur hierover.

De heer **Van der Steur** (VVD): Dit is een heel mooi citaat dat mevrouw Berndsen mij voorhoudt, want dat is nu precies de crux. Het is ook de reden waarom de Minister ervoor kiest om geen informanten te runnen, maar met name te praten over exfiltranten, mensen die uit het criminele circuit stappen en die van hun informatie gebruik maken om dat aan te pakken. Natuurlijk is het uitgangspunt van de IRT-commissie buitengewoon belangrijk. Wat toen gebeurde, was dat er onder toezicht van politie en justitie honderdduizenden kilo's cocaïne Nederland werden binnengevoerd. Daarvan heeft de IRT-commissie gezegd dat dat niet kan. Dat is precies wat volgens mij ook de intentie van de Minister is, namelijk dat het op die manier en op die schaal niet meer kan. Dat is iets anders dan waar ik het over heb, het gebruiken van criminele burgerinfiltranten voor het voorzien in een informatielacune door de criminele burgerinfiltrant in ruil voor een aantal afspraken.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Dit is spelen met woorden, want hoe kun je van een criminele burgerinfiltrant informatie krijgen als je hem niet ook runt? Je weet nooit of er dubbelspel wordt gespeeld en of de informatie die wordt gegeven juist valse informatie is om de politie op een verkeerd spoor te zetten. Ik verbaas mij erg over de naïviteit van de heer Van der Steur op dit punt!

De heer **Van der Steur** (VVD): Ik deelde de sentimenten en de gedachtevorming van mevrouw Berndsen tot op grote hoogte, totdat ik de briefing voor Kamerleden door het OM hierover bijwoonde. Daarbij heeft het Openbaar Ministerie haarfijn uitgelegd en laten zien hoe je dit zou moeten invullen. Juist op alle punten die mevrouw Berndsen nu noemt, heeft het OM de Kamerleden geïnformeerd over de manier waarop je dit zou kunnen doen en hoe je inderdaad kunt voorkomen dat de overheid, zoals ik in het begin van mijn betoog heb laten zien, onderdeel wordt van een crimineel proces of gebruikt wordt om criminele concurrenten uit te schakelen. Dat moet je natuurlijk niet hebben en daarom is de uiterste zorgvuldigheid vereist, maar dat wil niet zeggen dat je het middel zelf moet afwijzen.

De heer **De Wit** (SP): De heer Van der Steur zwakte de conclusie van de commissie-Van Traa ietwat af. Kent de heer Van der Steur de motie van mevrouw Kalsbeek van 19 november 1998 en het dictum daarvan? Daarin staat gewoon dat de Tweede Kamer voor een verbod is. Is dat dan niet nog veel sterker dan de opmerking van een enquêtecommissie, met alle respect voor die commissie? De Kamer is daar overheen gegaan door een verbod te formuleren. Vindt de heer Van der Steur dat niet veel sterker? Vindt hij niet dat de Kamer daaraan gebonden is, in het kader van de eenheid en continuïteit van beleid?

De heer **Van der Steur** (VVD): Het is dat ik mij hierop niet heb voorbereid, maar ik zou heel graag aan collega De Wit in dit kader verbodsbepalingen voorleggen die in deze Kamer in de bijna 200-jarige geschiedenis van dit parlement zijn uitgesproken, met dezelfde vraag: vindt u niet dat we eigenlijk alle verboden die wij hier in de afgelopen 200 jaar hebben toegestaan weer zouden moeten invoeren? Voorzitter, u snapt natuurlijk wel dat daar een oneindig aantal verboden bij zit, bijvoorbeeld uit de tijd dat vrouwen nog geen kiesrecht hadden of dat vrouwen tijdens het huwelijk nog niet handelingsbekwaam waren. Dat zijn allemaal zaken waarover iedereen het eens is dat zij achterhaald zijn. Dat is nu precies de crux. In 1998 heeft de Kamer, zoals ik net al zei, de conclusie van de

enquêtecommissie verder verscherpt en die veel verder doorgetrokken dan de commissie zelf bedoeld had, en heeft zij daar een verbod van gemaakt. Dat is prima, dat respecteer ik ook, maar dan is het aan dezelfde Kamer, en wat mij betreft heel binnenkort, om in debat met de Minister te bezien hoe zij er nu over denkt, nu de criminaliteit zich sinds 1998 ook wel enigszins heeft ontwikkeld zoals wij wel mogen zeggen. Ik breng in herinnering dat in 1998 bijvoorbeeld het internet nog niet bestond, althans niet ten behoeve van de meeste mensen. Alleen dat feit al, en bijvoorbeeld de opkomst van de mobiele telefoon, rechtvaardigt dat we misschien eens even verder kijken dan wat er op dit moment op het gebied van opsporingsmethoden nodig is.

De heer **De Wit** (SP): Het is inderdaad, zoals mevrouw Van Tongeren stilletjes opmerkte, een van de bekende retorische trucs van de heer Van der Steur om als je concreet vraagt naar dit verbod er van alles bij te slepen uit de vorige eeuw, zelfs uit de vorige eeuwen! Het gaat hier om een verbod dat geformuleerd is in 1998, bij de revisie door de commissie-Kalsbeek van de IRT-enquête. Daarbij stond centraal dat de praktijk bij de politie opnieuw uit de hand was gelopen, want het ging toen weer om een doorlevering. Met andere woorden, je moet dat verbod zien tegen de achtergrond van de toen bestaande situatie. Natuurlijk moeten we nu kijken of dat verbod nog te handhaven is of niet. Dat is nu precies de vraag die ik aan de heer Van der Steur stel. De Kamer heeft een verbod geformuleerd. Wat wetttigt hem om daarvan af te wijken?

De heer **Van der Steur** (VVD): Dan verwijs ik toch weer terug naar de afgelopen 150-jarige geschiedenis. Het is heel gebruikelijk dat deze Kamer na verloop van tijd, met voortschrijdend inzicht, anders denkt over uitspraken die ze eerder heeft gedaan. Wat mij betreft is daar nu alle reden voor omdat wij zien dat we er met de opsporingstechnieken die op dit moment zijn toegestaan niet in alle gevallen in slagen om ingewikkelde criminele organisaties op te rollen.

Mevrouw **Helder** (PVV): Laat ik mijn collega's aan de linkerzijde te hulp schieten. Laten wij nog maar eens naar de toekomst kijken, want er komen bezuinigingen op het Openbaar Ministerie aan. Hoe zullen die nu uitpakken voor datgene wat de heer Van der Steur nu bepleit, de eventuele inzet van burgerinfiltranten?

De heer **Van der Steur** (VVD): Dat is eigenlijk dezelfde vraag, maar dan iets anders geformuleerd, die al door mevrouw Van Tongeren werd gesteld. Daarop heb ik al geantwoord dat het over het algemeen, naar de informatie die ik van het Openbaar Ministerie heb gekregen, efficiënter is om gebruik te maken van een criminele burgerinfiltrant dan op reguliere wijze te proberen diezelfde informatie te verkrijgen die je anders van een crimineel zou hebben gekregen. Dat betekent dus per saldo dat ik mij ten aanzien van dat aspect van een criminele burgerinfiltrant minder zorgen maak.

Ik vervolg mijn betoog en loop de overige onderwerpen na. De VVD-fractie ondersteunt ook de inzet van het kabinet van harte ten aanzien van de aanpak van recidive, de pakkans en de strafhoogte. Ik merk daarbij maar weer eens op dat elke eerstejaars student strafrecht weet dat recidive met name effectief kan worden bestreden door verhoging van de pakkans. Dat is en blijft voor de VVD-fractie de hoogste prioriteit. Ik zie dat ook terug in de brief die de Minister heeft gestuurd.

Daarbij hoort natuurlijk ook de vraag wat nu de effectiviteit is van de gedragsinterventies die wij plegen op de recidivevermindering. Er stond laatst een uitgebreid artikel in NRC Handelsblad dat zware criminelen daar toch weinig van onder de indruk zijn. Kan de Minister daarover in algemene zin toch nog eens iets zeggen? Hoe staat het met de uitwerking

van de motie-Van der Steur om reclasseringsorganisaties af te rekenen op de bijdrage die zij leveren aan recidivevermindering?

De VVD-fractie blijft een voorstander van het fenomeen taakstraf, natuurlijk wel met inachtneming van de oorspronkelijke motie-Van der Steur/Van der Staaij, later ook door andere partijen ondersteund, waarin wordt opgeroepen om ervoor te zorgen dat die taakstraf ook in de samenleving voldoende draagvlak houdt en wordt gezien als een straf en niet als een vorm van verplicht vrijwilligerswerk, zoals ik het wel eens oneerbiedig heb genoemd.

De heer **Recourt** (PvdA): Geïnspireerd door het verwijt van de heer De Wit over retorische trucs wijs ik hier op een retorische truc, namelijk dat iedere eerstejaarsstudent weet dat verhoging van de pakkans leidt tot een minder hoog recidivecijfer. Ik moet eerlijk zeggen dat ik dat niet snap. Kan de heer Van der Steur dit nog eens uitleggen?

De heer **Van der Steur** (VVD): De heer Recourt betreft mij op een pijnlijk punt. Ik ben inderdaad onvolledig geweest in mijn opmerking. Het gaat natuurlijk om de eerstejaars Leidse student, want ik heb in Leiden geleerd dat uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de pakkans een groot effect heeft op de recidive. Ik verwijs bijvoorbeeld naar het boek Economie van misdaad en straf dat hiervan zeer recent een heel mooie compilatie heeft gegeven en waaruit mevrouw Helder ook al veelvuldig heeft geciteerd als het erom gaat wat wel en niet werkt in het strafrecht. Ook daaruit blijkt weer dat de pakkans een groot effect op de recidive heeft. Overigens geldt dat natuurlijk ten aanzien van al die misdrijven waarover door mensen wordt nagedacht. Het moge helder zijn dat al die misdrijven die worden gepleegd in een opwelling zich over het algemeen op geen enkele wijze door de pakkans laten beïnvloeden. Als de heer Recourt het laatste bedoelt, heeft hij uiteraard gelijk.

De heer **Recourt** (PvdA): Met deze uitleg snap ik weer welke kant de heer Van der Steur op wil. Dan heb ik verder geen vragen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Steur, u vervolgt uw betoog. Ik wijs u erop dat u nog een halve minuut hebt.

De heer **Van der Steur** (VVD): Daar maak ik graag gebruik van. Ik heb met enige teleurstelling de brief van de Minister over de anonieme getuige gelezen. Wij zien voor de anonieme getuige wel een bredere inzetmogelijkheid binnen het strafrecht. We hebben ook uit de praktijk begrepen dat daaraan behoefte bestaat. Wij zullen ons beraden op dit fenomeen en of wij daar verder nog iets mee willen doen. Dan kom ik tot slot bij de vaststelling dat ook in de brief die de Minister heeft geschreven aan de Eerste Kamer wat de VVD-fractie betreft de juiste prioriteiten worden gelegd ten aanzien van de strafrechtketen, die overigens kwetsbaar is, maar dat wij wel vinden dat de Minister daarmee voortvarend verder moet gaan en moet voortgaan op de ingeslagen weg.

Mevrouw **Helder** (PVV): Voorzitter. Excuus voor mijn late binnenkomst. Ik moest naar de regeling van werkzaamheden.

Een bijzonder woord van dank aan de Minister voor zijn brief van 27 mei jl. over recidive, pakkans en strafhoogte. Weliswaar wordt met enige pijn en moeite erkend dat het WODC bij het opstellen van de recidivemonitor geen onderzoek heeft gedaan naar de vraag waarom recidive bij taakstraffen lager is, maar het is in ieder geval winst, want tot op dat moment riepen beide bewindspersonen van Veiligheid en Justitie nog dat het een feit is dat vanuit het oogpunt van recidivebeperking een taakstraf beter is dan een gevangenisstraf. Daarbij baseerden ze zich op rapporten van het WODC. Dat was dus een constatering zonder onderbouwing. De

PVV heeft ook meermalen gevraagd naar het causaal verband tussen de straf en de mate van recidive.

De winst wordt zelfs nog een beetje groter dan gedacht, want er wordt zelfs erkend «dat het lastig is om na te gaan of het deelnemen aan een gedragsinterventie daadwerkelijk leidt tot recidivevermindering». Maar dat is toch juist de kern? Waarom een gedragsinterventie op kosten van de belastingbetaler als het effect onvoldoende duidelijk is? Ik herinner mij nog de woorden van de Staatssecretaris op een interruptie van de kant van de PVV: «ik mag hopen van wel». Dat is natuurlijk onvoldoende. Het feit dat het lastig is, zoals de Minister zei, mag toch geen rol spelen? Dat maakt de uitdaging alleen maar groter. Dus graag een reactie van de Minister op dit punt.

De vreugde was toch enigszins van korte duur, want vervolgens probeerde de Minister zich toch nog te redden door te stellen dat er discussie bestaat over de gehanteerde methodiek. Maar het gaat om de vraag, zoals ik al zei, op grond waarvan de recidive bij werkstraffen lager is dan bij degenen die een korte gevangenisstraf hebben ondergaan. Gelukkig heeft de Staatssecretaris uiteindelijk tijdens het wetgevings-overleg over het jaarverslag toegezegd, het causale verband tussen repressieve maatregelen en recidive te gaan meten. «Wordt vervolgd», dus. Kan de Minister al aangeven wat de stand van zaken van dat onderzoek is?

Nog een aantal opmerkingen over de rapporten die de Minister in zijn brief aanhaalt in voetnoot 13. Daarop zal ik gezien de beperkte spreektijd in de tweede termijn ingaan, maar vooruitlopend daarop op dit moment een laatste opmerking over de recidive. Recidive is een nieuw gepleegd misdrijf en niet een nieuwe veroordeling na het ondergaan van een straf. Dat zou alleen zo zijn als ieder gepleegd misdrijf ook daadwerkelijk werd opgehelderd doordat de dader voor dit nieuwe feit wordt veroordeeld. Wij weten allemaal dat dat in de praktijk niet zo is. Over de frequentie van het recidivegedrag dat niet voor de strafrechter komt – ook wel «dark numbers» genoemd – zijn geen gegevens beschikbaar. Het behoeft dus geen betoog dat dit de cijfers enigszins in een ander daglicht stelt, om me maar diplomatiek uit te drukken.

Dit brengt mij op de feitelijke versus de geregistreerde criminaliteit. De Minister erkent dat de feitelijke criminaliteit «een veelvoud is van wat de politie daarover registreert». Het aandeel opgehelderde misdrijven is niet 24%, maar eerder een schamele 3%, waarbij nog de opmerking moet worden gemaakt dat een misdrijf als opgehelderd geldt wanneer een verdachte in beeld is. Of die verdachte uiteindelijk veroordeeld wordt blijft ook nog buiten beschouwing, dus het is de vraag of het misdrijf in de volksmond ook zou gelden als opgehelderd. Niettemin maakte de Minister na de erkenning, waar wij wel blij mee zijn, toch nog een paar kanttekeningen. Er moet, zo zegt hij, gekeken worden naar het percentage per delict. Het is niet zinvol om naar het gehele ophelderingspercentage te kijken. Het is wel enigszins vreemd als de Minister in de media wel altijd het officiële ophelderingspercentage noemt, want dat is in de regel iets hoger. Dan is het toch vreemd dat hij hierin wel onderscheid maakt. Een andere kanttekening vind ik belangrijker. De Minister zegt dat burgers zelf wel een selectie maken in wat van overheidswege aandacht zou moeten verdienen. Dan gaat de Minister in de optiek van de PVV toch voorbij aan het feit dat burgers steeds minder bereid zijn om aangifte te doen. Veelvuldig wordt de klacht gehoord dat je als slachtoffer wanneer je aangifte doet langer op het bureau zit dan de dader. Een citaat: «Ik doe alleen aangifte als dat voor de verzekering noodzakelijk is, verder zie ik ervan af, allemaal veel te omslachtig geworden». Daarom vraag ik aan de Minister wat hij hieraan gaan doen, behalve zeggen dat het aangifteproces zal worden gestroomlijnd. De burger wil gewoon dat er iets met de aangifte wordt gedaan. In ieder geval dient de burger op de hoogte te worden gehouden van de stand van zaken van de aangifte en van het

resultaat ervan, ook als er niets mee zou worden gedaan. Kan de Minister dat toezeggen?

Een korte opmerking over de brief over de anonimiteit in het strafproces. Hierover is de PVV het eens met de Minister. De anonimiteit van getuigen dient zoveel mogelijk gewaarborgd te zijn.

Mijn laatste punt is de brief van de Minister over de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit en in het kader daarvan de inzet van criminele burgerinfiltranten. Wat de PVV betreft is dat kiezen tussen twee kwaden: samenwerken met criminelen die daar toch voor beloond worden of criminelen laten lopen. De PVV neigt naar een keuze voor het eerste, maar alleen als het echt niet anders kan. Wij zullen het wetsvoorstel ter zake dan ook afwachten en het goed bekijken alvorens een definitief standpunt in te nemen. Vooruitlopend daarop merk ik wel op dat de verruiming van de straffkorting naar meer dan 50% voor de PVV alvast een brug te ver is.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik heb een vraag aan mevrouw Helder over het laatste onderwerp, dat een straffkorting van meer dan 50% nooit acceptabel is. Ik geef het volgende voorbeeld. Een inbreker ziet een liquidatie. Hij stapt naar de politie en zegt: ik wil wel verklaren maar ik heb zelf ook een strafbaar feit gepleegd. De politie en het OM zeggen dan vervolgens dat zij niet meer dan de helft straffkorting kunnen geven. Is dat in verhouding tot elkaar, een relatief licht delict in verhouding tot een heel zwaar delict dat je kunt oplossen? Kun je wel zo duidelijk stellen dat 50% altijd het maximum is?

Mevrouw **Helder** (PVV): Wij moeten het wetsvoorstel afwachten. Dat zei ik ook al. Het is heel gevaarlijk om in de casuïstiek te treden. De heer Recourt heeft mij niet horen zeggen dat wij principieel tegen zijn. Laat ik het zo zeggen dat de PVV zeer sterk geneigd is om die vraag met nee te beantwoorden. Ik kan me ook niet voorstellen – dan ga ik toch op de casuïstiek in – dat deze inbreker echt geen criminele burgerinfiltrant wordt, zoals dat beoogd wordt en zoals we in het rondetafelgesprek met het Openbaar Ministerie hebben besproken. Dus ik blijf voorzichtig in mijn beantwoording, maar meer dan 50% vinden wij nog steeds een brug te ver op basis van wat we nu weten.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik ben blij te horen dat de PVV in ieder geval bereid is goed te kijken naar het wetsvoorstel en naar alle casuïstiek die tegen die tijd mogelijk aan de orde komt.

De **voorzitter**: Voordat ik het woord geef aan mevrouw Berndsens wijs ik de twee leden die iets later zijn binnengekomen erop dat we aan het begin hebben afgesproken dat wij twee interrupties per woordvoerder toestaan. De heer Recourt heeft ze al verbruikt.

Mevrouw **Berndsens-Jansen** (D66): Voorzitter. We bespreken vanmiddag een boeiende agenda, met brieven die aanleiding geven tot een stevig inhoudelijk debat, maar ook tot belangrijke politieke kanttekeningen. Om met de deur in huis te vallen: mijn fractie is perplex. Zowaar hebben wij een brief van de Minister met heel zinnige woorden over recidive en werkstraffen. De Minister noemt de werkstraf zelfs letterlijk een nuttige straf. Wat een andere toon dan tijdens Rutte ! Zien wij hier een sociaal-democratische koerswijziging, zo vraagt mijn fractie zich af.

Minister **Opstelten**: Ik sta perplex! Mag ik even bijkomen?

Mevrouw **Berndsens-Jansen** (D66): De Minister mag even luisteren. Mijn fractie is te spreken over dit voortschrijdend inzicht van de Minister. Nu

staat hij natuurlijk nog meer perplex, maar mijn fractie heeft ook een aantal vragen.

Er is in de afgelopen jaren flink gesaneerd in de recidiveprogramma's. Welke keuzes zijn hier precies in gemaakt en langs welke lijn? Hoe wordt ervoor gewaakt dat de reclassering ondanks bezuinigingen hieraan goed invulling kan blijven geven? Werk en onderdak zijn sleutels om een herhaling van criminaliteit te kunnen voorkomen, maar als het aan de Staatssecretaris ligt, moeten ex-gedetineerden straks zelf werk of een opleiding vinden. Daarmee maakt het kabinet het hun wel extra lastig. Hoe draagt die koers bij aan een recidivevermindering van 10%?

De ambitie om de recidive met 10% te verminderen is mooi. De Minister spreekt van hoopgevende resultaten, maar het is zeer de vraag of die daling ook op het conto van deze Minister kan worden geschreven. Rutte I koos twee jaar lang voor een kortzichtige, repressieve koers. Die is nu niet langer te handhaven, maar de effecten ijlen nog wel even door. Wat mij betreft voorlopig nog geen loftrompet voor deze Minister.

Dat geldt ook voor zijn visie op het strafrecht. D66 ziet met lede ogen dat rechtsstatelijke beginselen ernstig op de proef worden gesteld, zoals het onschuldbeginsel, niet twee keer vervolgen voor hetzelfde feit of recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, beginselen die in ons land boven iedere twijfel verheven waren. Op papier noemt de Minister de rechtsstaat in haar kern en kracht, in de praktijk zien we hem het tegenovergestelde doen. Mijn fractie heeft moeite met minimumstraffen – het juk van Rutte I – de hackplannen van de politie, straffen in eerste aanleg meteen uitvoeren – ongeacht hoger beroep – of verdachten gemakkelijker in voorlopige hechtenis houden. Wij zijn er nog niet van overtuigd dat de rechtsstaat in rustiger vaarwater komt bij dit kabinet, integendeel.

Voor ons ligt het kabinetsplan voor herintreding van de criminele burgerinfiltrant. D66 vindt dat verbazingwekkend en een buitengewoon risicovol plan. Mijn partij was destijds wel betrokken bij het onderzoek. De commissie-Van Traa waarschuwde in 1996, al bijna 20 jaar geleden: «Van criminele burgerinfiltranten die onder regie van politie en justitie strafbare feiten plegen moet geen gebruik worden gemaakt» en: «Het is moeilijk om burgerinfiltranten hun criminele winsten werkelijk te doen afdragen. De overheid loopt hierbij een groot risico». Want hoe reguleer je toezeggingen, beloningen, immuniteit, bescherming en afdracht van criminele winsten? De IRT-affaire is nu al bijna 20 jaar geleden, maar we moeten echt voorkomen dat de geschiedenis zich herhaalt.

Daarom wil ik dat de Minister zijn voorstel toetst aan de geleerde lessen van de IRT-affaire en aan de conclusies uit de parlementaire enquête. Wil hij ons toezeggen dat hij met zo'n toets naar de Kamer komt wanneer hij zijn wetsvoorstel indient?

D66 wil ook een hoorzitting met de belangrijkste hoofdrolspelers uit de IRT-enquête, zoals leden van de parlementaire enquêtecommissie, voordat dit wetsvoorstel verder in de Kamer wordt behandeld. Zij hebben dit bijzondere opsporingsmiddel destijds tegen het licht gehouden en hebben bijzonder ferme conclusies getrokken. D66 zou van hen willen weten hoe zij hier nu tegenaan kijken na zoveel jaar.

Als de Minister zo'n risicovolle opsporingsmethode voorstelt, kunnen wij niet anders dan een buitengewoon zorgvuldige afweging maken. Dat is dan ook precies wat mijn fractie nu voorstelt.

De heer **Oskam** (CDA): Voorzitter. Ik beperk mij tot de drie brieven. Het zwaartepunt ligt vandaag natuurlijk bij de inzet van de criminele burgerinfiltrant, want de aanpak van de georganiseerde ondermijnende criminaliteit is een topprioriteit van dit kabinet. De Minister geeft in zijn brief van 5 juli aan dat hij die aanpak wil intensiveren en dat hij een aantal maatregelen wil nemen, zoals het inzetten van burgerinformanten en criminele infiltranten. De Minister beschrijft in zijn brief de risico's die dit met zich mee kan brengen en die hij zoveel mogelijk wil beperken. Een

aantal Kamerleden heeft ook met het Openbaar Ministerie over dit voorstel gesproken.

Het CDA wil constructief meedenken als het gaat om een heroverweging van de motie-Kalsbeek die in 1998 de inzet van criminele burgerinfiltranten verbood, maar alleen wanneer de noodzaak daartoe echt concreet is geworden en bovendien alleen wanneer de Minister hieraan strengere voorwaarden verbindt. De Minister zal ons ervan moeten overtuigen dat, behalve afgaande op de roep van de politie en het Openbaar Ministerie, dit risicovolle middel echt noodzakelijk is.

Wat dit betreft is de brief van de Minister ook vol vragen, want op pagina 4 staat: «Stelselmatige informatiewinning, infiltratie door politiefunctionarissen of infiltratie door niet-criminele burgers leiden wel tot goede resultaten ...» – luister goed: «leiden wel tot goede resultaten» – «... maar blijken toch onvoldoende effectief tegen de meest bedreigende criminele groeperingen». Dat lijkt wel een beetje innerlijk tegenstrijdig, want de vraag is dan natuurlijk wat dan die goede resultaten zijn en hoe die zich verhouden tot het onvoldoende effect waar de Minister het over heeft. Daarover krijg ik graag uitleg.

Ik stel die vraag mede gezien wat de Minister meldt in zijn brief van 1 oktober over de resultaten van de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. Daarin staat dat in 2012 de regiokorpsen, het Landelijk Parket en de Nationale Recherche 583 grote onderzoeken hebben gedaan inzake georganiseerde criminaliteit, dat het TGO, het Team Grootschalig Optreden, ook nog eens 66 onderzoeken heeft gedaan en het Functioneel Parket en andere bijzondere opsporingsdiensten 205 onderzoeken. In totaal gaat het om 854 onderzoeken. Als je kijkt naar de resultaten, dan zijn die ronduit teleurstellend.

De Minister stelt wel dat onderzoeken hebben geleid tot concrete strafrechtelijke interventies en dat het totaalbedrag aan ontnemingen fors is gestegen, maar als we even verder kijken, stelt dat eigenlijk nauwelijks iets voor en komt het ook niet overeen met wat er is begroot of wat de ambities waren.

De stijging van het aantal onderzoeken is namelijk niet gevolgd door een evenredige stijging van het aantal strafopleggingen. Dat zou je natuurlijk wel verwachten. Als je meer onderzoeken doet, verwacht je ook dat er meer zaken voor de rechter worden gebracht en dat meer daders de cel in gaan.

Ook als we kijken naar het totaalbedrag aan opgelegde ontnemingsmaatregelen van 70 miljoen en als we dat afzetten tegen het aantal van 854 onderzoeken, dan komt dit uit op gemiddeld € 82.000 per onderzoek. Ik weet wel dat je zo niet moet rekenen, maar het is niet iets om heel blij van te worden. Hoe verklaart de Minister het geringe aantal strafopleggingen in relatie tot het grote aantal onderzoeken? En waarom is er ook zo weinig geplukt?

Ik heb nog maar eens even de begroting van V en J voor volgend jaar erbij gepakt. De begrote opbrengst van ontnemingsvorderingen is 70 miljoen in 2014. Dat gaat, zoals de Minister ook al eerder heeft gezegd, oplopen tot 100 miljoen in 2018. Als wij dan kijken wat er in 2012 is gebeurd, is het nog geen 50 miljoen. Dat is toch wel een heel grote kloof van 50 naar 100 miljoen, dus waarop baseert de Minister zijn ambities om dit naar 70 miljoen op te trekken en hoe gaat hij dat dit keer ook echt realiseren?

Ik kom nog even terug op mijn opmerkingen over de inzet van risicovolle informanten en criminele burgerinfiltranten. Hoe ziet Minister dat dit zal leiden tot een intensivering van strafrechtelijke interventies en ontnemingsmaatregelen?

De Minister heeft terecht gezegd dat er ook een toets moet zijn van proportionaliteit en subsidiariteit voor het inzetten van criminele burgerinfiltranten. Mijn collega's hebben al gezegd dat er ook grote waarborgen moeten zijn.

De burgerinfiltrant wordt getoetst door de officier van justitie en dit middel wordt voorgelegd aan het College van procureurs-generaal. Maar de inzet van de criminele burgerinfiltrant wordt voorgelegd aan de Minister van Veiligheid en Justitie, vergelijkbaar met de inzet van de criminele burgerinfiltrant bij terroristische misdrijven. Ik zie daar toch een verschil, want bij terroristische misdrijven wil je natuurlijk ook bewijs vergaren maar is het allerbelangrijkste doel de zaak kapotmaken of voorkomen dat er een aanslag wordt gepleegd. Bij de criminele burgerinfiltrant gaat het natuurlijk toch om bewijsvergaring in misdrijfzaken. Zou het dan niet veel meer voor de hand liggen, aansluitend bij het Wetboek van Strafvordering, dat je bij de toetsing van opsporingsmiddelen vooraf een rechter inzet, de rechter-commissaris, om te bekijken of dit wel een proportioneel en subsidiair middel is?

Dan nog even over de veiligheid van de infiltrant. Collega Berndsens heeft er ook al vragen over gesteld. Hoe gaan we dit in de hand houden? Het is toch redelijk gevaarlijk om dit te doen. Ik snap wel dat het voor de politie veel gevaarlijker is omdat het onnatuurlijk is als je je in zo'n milieu begeeft dan iemand die al crimineel is, maar er blijven toch grote risico's aan zitten.

Andere risico's zijn net al in de vraag van de heer Recourt naar voren gekomen. Hoe voorkom je nu dat, zoals het in de periode voor Van Traa was, dat twee partijen worden weggetipt door de infiltrant terwijl de derde partij voor hemzelf blijft? Met andere woorden, is met de risico's van Van Traa voldoende rekening gehouden? Wat levert het de infiltrant op, hoe ver gaan wij in Nederland om zo'n infiltrant tevreden te houden, onder welke voorwaarden gaat hij werken en bij welke delicten wordt hij ingezet?

De **voorzitter**: U moet nu echt afronden, u bent anderhalve minuut over tijd.

De heer **Oskam** (CDA): Hoe vaak wordt zo'n infiltrant volgens de Minister in de toekomst ingezet als het aan hem ligt?

De heer **De Wit** (SP): Voorzitter. Ik ondersteun de vraag van de heer Van der Steur over de inzet van lokpubers.

Uit de brief over de criminele burgerinfiltrant blijkt dat dit onderwerp topprioriteit heeft. Ik vind dat erg belangrijk. Dit is een erkenning van de huidige situatie in Nederland rond de georganiseerde misdaad. Dat gezegd hebbend, is natuurlijk de vraag of de criminele burgerinfiltrant van stal moet worden gehaald. Korthedshalve verwijst mijn fractie naar de IRT-affaire, de IRT-enquête en de motie-Kalsbeek uit 1998, waarin de Kamer heel duidelijk een verbod van dit opsporingsmiddel heeft uitgesproken. Er zijn belangwekkende argumenten om het niet te doen. In de eerste plaats wordt de overheid in gewone taal tot op zekere hoogte medeplichtig aan misdaden of misdrijven die door zo'n infiltrant mogelijk gepleegd blijven worden. In de tweede plaats wordt de overheid chantabel, omdat de criminele infiltrant op een gegeven moment kan dreigen te stoppen als hij geen extra geld krijgt. We kennen links en rechts de voorbeelden. De overheid moet gaan runnen, en of dat nu op de korte of op de lange termijn is, maakt mij helemaal niet uit. Ze moet dat doen, want stel dat ze dat niet doet. In de laatste plaats komt de integriteit van de opsporing in het geding. De overheid verlangt van de burger dat die zich aan de wet houdt, terwijl de overheid in dit geval de eerste is die het niet zo zwaar neemt met de wet, en in ieder geval onder haar ogen misdrijven laat plegen. De SP vindt dit niet wenselijk en is er derhalve op tegen. Wij vinden dat de Minister hiervan dient af te zien, nog los van het feit dat het voorstel niet goed onderbouwd is. Maar zelfs met een goede onderbouwing is het voor mijn fractie de vraag, of je in het belang van de

opsporing de Nederlandse samenleving bloot moet stellen aan risico's die wij allemaal kennen en die we meegemaakt hebben in de praktijk.

De heer **Van der Steur** (VVD): Gelet op de geschiedenis van de criminele infiltrant begrijp ik het standpunt van de heer De Wit natuurlijk best, maar ik vraag me wel het volgende af. Stel dat in een procedurevergadering van deze commissie zou worden besloten tot het door mevrouw Berndsen gesuggereerde rondetafelgesprek met de mensen om wie het hier gaat, zoals professor Fijnaut, politie en OM? Stel dat de conclusie dan is dat je het wel zou moeten doen. Is de SP dan bereid te luisteren naar de mensen uit de praktijk, of hebt u uw oordeel nu al voor eeuwig klaar?

De heer **De Wit** (SP): De SP is altijd bereid om te luisteren. Sterker nog: wat zouden we waard zijn als we niet zouden luisteren? Vanzelfsprekend is het belangrijk om te horen wat mensen hierover zeggen, maar voor een deel kennen we de standpunten van professor Fijnaut, politie en OM al. Nogmaals, de SP-fractie zal daar zeker naar luisteren, maar iets anders is dat ze vervolgens wel een afweging maakt. Wij zijn wetgevers, verantwoordelijk voor het handhaven van de rechtsstaat en de afweging van de belangen die hier een rol spelen.

De heer **Van der Steur** (VVD): Het antwoord is een beetje ambivalent. Aan de ene kant luistert u graag, aan de andere kant kent u alle meningen al. Dat is altijd gevaarlijk om te zeggen, want we weten niet precies wat de invloed van die meningen kan zijn. Ik concludeer maar voorzichtig dat de heer De Wit bedoelt te zeggen dat hij graag met een open mind aan zo'n hoorzitting zal meedoen en zijn fractie daarna daarover zal informeren. Interpreteer ik dat juist?

De heer **De Wit** (SP): Ik voel mij bijna klem gezet door deze dringende eisen die de heer Van der Steur stelt aan mijn deelname aan de hoorzitting. Ik doe vanzelfsprekend mee aan de hoorzitting en ik luister naar wat daar gezegd wordt, maar wij wegen vervolgens af hoe wij de voorstellen met betrekking tot inschakeling van de infiltrant beoordelen. Diezelfde bezwaren gelden ook de criminele getuigen. Ik zal ze daarom niet herhalen, te meer daar de Minister voorstelt de financiële tegemoetkoming voor criminele getuigen te verruimen. Hoe verhoudt zich dit tot het ontnemen van een eventueel genoten voordeel? Worden die twee tegenover elkaar weggestreept?

De Minister heeft een deels goede brief over de rechtsstaat geschreven, zeker wat betreft de uiteenzetting van wat de rechtsstaat is en wat ze behoort te zijn en welke grondrechten en rechtsbeginselen een rol spelen c.q. van belang zijn. Maar dan houdt het op. Die prachtige beschouwing loopt steeds spaak op het moment dat in concrete gevallen bepaalde rechtsbeginselen om de hoek komen kijken, zoals de onschuldpresumptie, ne bis in idem, fair trial en privacy. Dat soort belangrijke beginselen sneuvelt de laatste jaren altijd bij de invoering van nieuwe wetgeving. Dat vinden wij teleurstellend. De brief roept bij ons waakzaamheid op als het gaat om komende maatregelen van deze Minister.

Mevrouw Helder heeft al aangegeven dat we eigenlijk spreken over een ophelderingspercentage van 3, wat bijzonder laag is. De Minister mag dit niet afdoen met de bewering dat er veel criminaliteit is die de mensen zelf niet serieus nemen. Dat betwist ik, want het is criminaliteit, het gaat over heel veel strafbare feiten. De Minister komt in zijn brief tot een aantal van 8 miljoen. Een oplossingspercentage van 3 is dan heel laag. Natuurlijk kennen we in ons land, anders dan in andere landen, het opportuniteitsbeginsel. Ik ben bang dat we alleen gaan kijken naar wat de politie registreert. Wat registreert de politie en waarom? Is het niet al te makkelijk om de grote omvang van de criminaliteit daarmee af te doen? Gelet op de omvang van de criminaliteit moeten we naar een hoger percentage toe.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Voorzitter. In de Troonrede hoorden wij voor het eerst het woord «participatiemaatschappij». We zien in dit AO een specifieke toepassing daarvan. In het interruptiedebatje gaf de VVD het ruiterlijk toe: ook dit is een bezuinigingsmaatregel, waarbij burgers zelf worden gevraagd om te participeren in opsporing en veroordeling van de meest ingewikkelde criminaliteit. De centrale vraag hierbij is, tegen welke prijs wij de criminaliteit willen bestrijden. Biedt de strafrechtspleging ruimte voor anonieme getuigen? Hoeveel ruimte krijgen burgerinfiltranten? Hoe ver mag je gaan in het verhoren van verstandelijk beperkten? Wat bereiken we met de strafrechtspleging? Deze fundamentele vragen beantwoordt GroenLinks anders dan deze en de vorige regering. Wij vinden dat je je tegen elke verdenking en elk bewijsmiddel effectief moet kunnen verdedigen. Dat verdraagt zich slecht met anonieme getuigen en burgerinfiltranten. Van deze bewindslieden mag standvastigheid worden verwacht. Zij horen pal te staan voor de rechtsstaat. De brief begint mooi tot het EVRM, maar daarna, wanneer het in de praktijk moet worden gebracht, zie je opeens dat al die principes die ook ik als eerstejaars rechtenstudent heb geleerd, de een na de ander sneuvelen. In de notitie voor de Eerste Kamer wordt een loopje genomen met die uitgangspunten. Onder het mom van definities van leed en slachtofferschap, en beweringen dat de samenleving steeds gevoeliger wordt voor criminaliteit, komt er een rechtvaardiging voor crime fighting. Al deze principes sneuvelen. Ik zie dat dit waarschijnlijk gaat gebeuren. Als je dat dan doet, moet je er in ieder geval voor zorgen dat je ongelooflijk strak juridisch toetst onder welke voorwaarden je dat doet. Dat kost tijd, en dus geld. Alle informatie moet dan tijdig aanwezig zijn, er moet voldoende ruimte zijn om dat goed te toetsen. Is de Minister dat met mij eens? Overigens is hierbij geen sprake van een bezuiniging, maar van een kostenverhogend element.

De heer **Van der Steur** (VVD): Ik zit nog even na te denken over het bezuinigingsargument. Er zijn twee mogelijkheden. De eerste is dat elke maand tientallen criminele-burgerinfiltrantverzoeken juridisch moeten worden getoetst. In dat geval wordt er in de beleving van GroenLinks een vrij ruim gebruik van dat middel gemaakt. De tweede is dat de juridische toetsing door een paar honderd juristen wordt gedaan. Het is het één of het ander. In mijn beleving zal de criminele burgerinfiltrant een ultimatum remedium zijn, omhangen met allerlei zorgen en waarborgen. Dat komt dus naar z'n aard hooguit enkele keren per jaar voor. Of GroenLinks heeft gelijk, en het is iets dat vanaf nu dagelijks gaat gebeuren. Welke keuze maakt GroenLinks?

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): De heer Van der Steur gebruikt vaak retorische trucs. Dit is er ook een: het deugt misschien niet helemaal, maar het gebeurt zo zelden dat het eigenlijk niet van belang is. Op een van mijn andere dossiers wordt gezegd: Nederland stoot eigenlijk maar heel weinig CO₂ uit, van ons kan eigenlijk niet gevraagd worden daar wat aan te doen, want we zijn maar heel klein. Vervolgens wordt het groter. Zoals bij elke ingreep op een fundamenteel principe geldt ook hier: je houdt dat fundamentele principe hoog, en dan mag daar geen inbreuk op worden gemaakt, of je breekt het langzaam af door te zeggen: het is maar een heel kleine inbreuk, die alleen onder de ernstigste omstandigheden zal plaatsvinden. Als men dat had gevonden bij het IRT-rapport en de motie-Kalsbeek, dan had men het toen wel zo geformuleerd. Dat is niet gebeurd. In de motie-Kalsbeek staat niet «dat moet zo nu en dan wel kunnen». Nee, daar staat gewoon een verbod in, en een verbod is een verbod, en niet een kleine uitzondering. Een andere retorische truc van de heer Van der Steur is dat je niet spreekt van een infiltrant, maar van een exfiltrant, waarmee het probleem is opgelost. GroenLinks vindt dat je het

sowieso niet moet doen. Verder gaat het bezuinigingsargument volgens ons niet op; dat heeft de heer Van der Steur zojuist bevestigd.

De heer **Van der Steur** (VVD): Om de gedachtewisseling over retorische trucs voort te zetten: de eerste vorm van beantwoording van mevrouw Van Tongeren was de drogreden van de stroman: iets zeggen wat ik niet heb gezegd en vervolgens zeggen dat het gek is dat ik het gezegd heb, wat ik niet had gedaan. De tweede truc is vrij doorzichtig: geen antwoord geven op de gestelde vraag. Ik heb een heel simpele vraag gesteld: als GroenLinks zich zulke zorgen maakt over de bezuinigingen en over de enorme kosten die samenhangen met het gebruiken van een criminele burgerinfiltrant, dan kan het niet anders zijn dan dat die heel veel zal worden gebruikt. Anders kloppen de cijfertjes van mevrouw Van Tongeren niet. In mijn beleving is dat niet zo. Wat is de beleving van mevrouw Van Tongeren van dit argument? Hoe vaak denkt zij dat dit gebruikt gaat worden om recht te doen aan haar argument dat de bezuinigingen het gebruik van het instrument niet toestaan? Verder: het gebruik van het woord «exfiltrant» is geen retorische truc van mij; het begrip komt van professor Fijnaut. Ik ben het op dit punt helemaal met hem eens.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Hier zitten zo veel uitdagende opmerkingen in dat het ingewikkeld wordt om te besluiten, op welke als eerste in te gaan. De heer Van der Steur heeft niet goed naar mij geluisterd. We zouden het sowieso niet moeten doen. Ik vind het geen sterk argument om zo'n zwaar middel als bezuiniging in te zetten. De heer Van der Steur heeft het over de cijfertjes van GroenLinks, maar ik heb geen enkel cijfer genoemd. De principes van de rechtsstaat moeten niet verder worden ondergraven met een steeds grotere inzet op crime fighting. Verder vind ik het argument dat we inmiddels tien jaar verder zijn niet sterk. Hetzelfde geldt voor het argument dat we nu betere communicatiemiddelen hebben. Het argument van de heer Van der Steur dat het een bezuiniging is, werd net door hemzelf onderuitgehaald, want we gaan het instrument maar heel zelden toepassen.

Wat vergeten wordt, is dat de hard-on-crimebenadering een grote prijs heeft. Het aantal mensen dat onterecht in de cel belandt neemt toe, evenals het aantal vrijspraken. De kosten van de schadevergoeding aan mensen die onterecht opgepakt zijn dan wel zijn vastgehouden, nemen eveneens toe, evenals het aantal bosjes bloemen dat deze Minister moet uitdelen. Het is een teken dat het strafrechtelijk instrumentarium nogal ruimhartig wordt ingezet. Verder vind ik de inzet van de anonieme getuigen zorgelijk. Represailles of bedreigingen zijn helaas aan de orde van de dag, maar dat mag er niet toe leiden dat anonieme verklaringen op terechtzittingen niet meer tegen het licht kunnen worden gehouden. Betrouwbaarheid en geloofwaardigheid moeten worden getoetst, ook door de verdediging. Zorgelijk is de inzet van burgerinfiltranten. Het begint erop te lijken dat criminaliteit tegen elke prijs mag worden bestreden. Als je met de klassieke opsporingsmethoden niet verder komt, dan moet je maar je toevlucht nemen tot onorthodoxe middelen, lijkt de gedachte. GroenLinks heeft daar de grootst mogelijke moeite mee, zowel fundamenteel als praktisch. Participerende opsporing en infiltratie bergt het grote gevaar in zich dat je niet meer kunt beoordelen wiens rol groter was: die van de medeverdachte, of die van de getuige. Wanneer zit je over de grens van uitlokking? Je weet ook niet welke particuliere belangen bij burgerinfiltratie gediend kunnen zijn. Een kleiner kwaad voor een groter goed valt uiteindelijk niet te handhaven, en je legitimeert crimineel gedrag van de overheid. We krijgen ongetwijfeld nog een reactie op de motie-Kalsbeek en het IRT-rapport. Ik heb nog steeds geen overtuigende argumenten gehoord waarom het nu zo extreem noodzakelijk is om burgerinfiltranten in te zetten. De heer Van der Steur zei net dat dat maar een of twee keer per jaar gebeurt. Waarom is het dan noodzakelijk? Dan

zou je zeggen: iets meer rechercheren op eenzelfde zaak, dan kom je er ook. Ik begrijp nog steeds niet waarom dat per se nodig is. Concluderend: ik ben ontzettend huiverig voor de wheelende en dealende strafrechtspleging. Dat verhoudt zich niet met een transparante strafrechtspleging, en dan hebben we het nog niet eens over de rol van de strafrechter. Wij steunen het voorstel van D66 op dit punt. Als uitbreiding onvermijdelijk is, dan in ieder geval met een heel stevige versterking van de rechtsstaatgedachte in strafzaken.

De heer **Recourt** (PvdA): Voorzitter. Ik begin met de brief van 27 mei met de titel rechtsstaat en rechtsorde. Een paar citaten. «Zoals immers uit recent onderzoek van het WODC blijkt, zijn programma's gericht op gedragsverandering gemiddeld gesproken succesvoller in het terugdringen van recidive dan interventies die zich enkel richten op repressie.» «Het WODC concludeert dat hiermee recidive in Nederland voor het vierde achtereenvolgende jaar over een breed front is gedaald.» Taakstraffen zijn, hoewel genuanceerd wordt geconcludeerd, succesvol en ze lijken effectiever dan een korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Het is dan heel verleidelijk om de Minister te complimenteren met dit sociaaldemocratisch geluid, waar ik als sociaaldemocraat ontzettend blij mee ben, maar het is een te makkelijke conclusie. Ja, het is Rutte II, wat iets anders is dan Rutte I, maar ik mag aannemen dat ieder kabinet dat evidence based kijkt wat er werkt, tot deze conclusie moet komen. De filosofie dat alleen harder straffen helpt, is op geen enkele manier te onderbouwen. Dit is de meest effectieve manier. De criminaliteit neemt af, via recidive-maatregelen en punitieve maatregelen samen moet de misdaad worden aangepakt.

Mevrouw **Helder** (PVV): Ik wijs u op een zeer nuttig rapport van misdaad-econoom Ben Vollaard uit 2007 over de ISD-maatregel inrichting stelselmatige daders. In plaats van werkstrafje op werkstrafje te stapelen, waarvan de PVV zegt dat dat niet helpt, zegt hij: «De ISD-maatregel heeft ervoor gezorgd dat het aantal aangiften van auto- en woninginbraken met meer dan 30% is gedaald.» De heer Recourt zegt dat daar geen bewijs voor is te leveren, maar dan is dit er toch wel eentje die het nalezen waard is.

De heer **Recourt** (PvdA): De ISD-maatregel is een uitstekende maatregel, altijd gesteund door de Partij van de Arbeid. Op enig moment is het klaar met veelplegers. Daar zijn taakstraffen ook helemaal niet voor bedoeld. We zitten op precies hetzelfde spoor, namelijk maatwerk. Dat is niet alleen repressie, maar het inzetten van alle maatregelen die werken. In die zin zijn wij het eens.

Mevrouw **Helder** (PVV): Dat is winst, waarvoor dank. De Minister heeft gezegd dat de werkstraf een nuttige straf is. Door dit rapport wordt daarin wel enige nuancering aangebracht.

De heer **Recourt** (PvdA): Naar het positieve effect van de taakstraf ten opzichte van de korte onvoorwaardelijke straf wordt nader onderzoek gedaan. Ik verwijs naar het Zwitserse onderzoek waar taakstraffen en korte gevangenisstraffen at random zijn opgelegd. Dat is nou juist die hele discussie over de causaliteit. De cijfers tot nog toe zijn in het voordeel van de taakstraf, maar het is prima dat er nader onderzoek komt. Kan daarbij de werking van ter beschikking stellen van het onderwijs worden meegenomen?

Het tweede zwaarwegende punt van vandaag is dat van de criminele burgerinfiltrant. Er zijn vragen gesteld waarom er vijftien jaar na de motie-Kalsbeek een ander standpunt van de Kamer komt. Het lijkt mij dat je na vijftien jaar best je gedachten kunt opmaken op dit punt, om te zien

of we nog steeds vinden wat we toen ook vonden. Ik dank de Minister ervoor dat hij verder is gaan nadenken op deze weg, aangezien de deur met die motie gewoon potdicht zat. Ik heb vele signalen, waaronder cijfers, gehoord en gezien waaruit blijkt dat de bestrijding van de echt zware criminaliteit steeds moeilijker wordt en qua effectiviteit heel slecht is, ondanks de vele zware middelen die worden ingezet. Een van de redenen is de toenemende encryptie door de toenemende technologie, waardoor de middelen die de politie kan inzetten steeds minder effectief worden. Als je de grote vissen niet binnen kunt halen, tast dat de legitimiteit van de rechtsstaat aan

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Wat is voor de heer Recourt doorslaggevend dat hij nu wél voor de criminele burgerinfiltrant kan zijn?

De heer **Recourt** (PvdA): Ik noem niet alleen de motie-Kalsbeek, maar ook de commissie-Van Traa. Er bestaat een lange traditie van PvdA'ers die met dit onderwerp bezig zijn geweest. Ik kan me heel goed voorstellen dat de politiek in de periode waarin het gierend uit de hand liep, dat een halt heeft willen toeroepen. Dat is gelukt. Je moet je na vijftien jaar wel gaan afvragen of dat niet te drastisch is geweest. Is het kind niet met het badwater weggegooid? Kunnen we de zware criminaliteit nog wel effectief bestrijden? Ik zal straks wat voorbeelden noemen die we nu laten liggen, maar waarvan ik vind dat we daar echt gebruik van moeten maken. We gaan daar verder over praten, want ook ik zie de grote risico's nog steeds. Ook de borging en de positie van de rechter-commissaris zijn daarbij belangrijk. Ik wil er wel graag over nadenken.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Hoe verhoudt zich wat de Minister in zijn brief schrijft, namelijk dat hij het echt alleen maar als ultimatum remedium wil gebruiken, tot de effectiviteit van de maatregel?

De heer **Recourt** (PvdA): Ik begrijp de vraag niet helemaal. Wanneer zet je dat middel in? In het uiterste geval, wanneer de normale opsporingsmiddelen niet afdoende zijn. Op dat moment kun je stoppen, maar je kunt ook onder heel strenge voorwaarden de burgerinfiltrant inzetten. Dat bedoel ik met «effectiviteit». Ik neem aan dat de Minister dat ook bedoelt.

De heer **De Wit** (SP): De heer Recourt verwijst naar de lange traditie van leden van de PvdA op dit punt. In hoeverre verkwanselt de PvdA hier niet de erfenis van Kalsbeek en Van Traa, zeker als je bedenkt dat er ook nog bezuinigingen op stapel staan bij de politie en het OM?

De heer **Recourt** (PvdA): Strafrecht is altijd een gemankeerd middel. Je moet altijd keuzes maken. De 3% opsporing – ik ben het overigens niet eens met dat percentage – moet enorm omhoog. Ik zou zeggen: laten we de criminaliteit met andere middelen omlaag proberen te krijgen. Maar die schaarse capaciteit van politie en justitie wordt nu voor een belangrijk deel ingezet op grote onderzoeken tegen grote criminele organisaties. Terecht, want dat zijn de organisaties waar boven- en onderwereld samengaan, die de samenleving ernstig kunnen ontwrichten. Je kunt dat efficiënter maken, in die zin dat je wel tot een oplossing en een gedeeltelijke ontmanteling van die organisaties kunt komen, door dit instrument in het uiterste geval in te zetten. Dat staat los van de bezuinigingen. We zetten op dit moment al zwaar in op bestrijding van de zwaarste criminaliteit. Dat zal niet anders worden, en dat vind ik een juiste keuze.

De heer **Oskam** (CDA): In de brief van de Minister staat ook dat er een wetsvoorstel komt over de dadelijke tenuitvoerlegging. Wat is het standpunt van de PvdA-fractie daarover? Vindt de heer Recourt dat

wetsvoorstel nodig, omdat de rechter in eerste aanleg zo'n persoon gevangen kan laten nemen ter terechtzitting?

De heer **Recourt** (PvdA): Ik was nog volop bezig met de criminele burgerinfiltrant; dit is een ander onderwerp. Ik neem later, als dat wetsvoorstel aan de orde is, daarover een standpunt in. Ik sluit dit onderwerp af met een voorbeeld, te weten dat van de facilitators. Iedere criminele organisatie heeft een stroom die belast is met crimineel handelen, en een tegenstroom met geld. Die tegenstroom omvat vaak mensen die ook in de bovenwereld actief zijn, zoals advocaten en accountants. Die mensen kunnen we niet gebruiken als een onderzoek vastzit. Dat zijn namelijk criminele burgerinfiltranten. Laten we in de aanpak van financieel-economische criminaliteit in het hoogste spectrum eens nadenken over de inzet van zo'n facilitator als criminele burgerinfiltrant. Ik denk dat juist die groep daarvoor potentieel gevoelig is, en ze is ook goed zichtbaar voor politie en justitie.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Gaan we dat middel heel vaak toepassen? Of komt het nauwelijks voor en is het daarom geen big deal?

De heer **Recourt** (PvdA): Dit is een big deal omdat het de grootste vissen betreft, die op een andere manier niet kunnen worden gepakt. Het raakt de legitimiteit van de Nederlandse rechtsstaat dat we de grootste boeven gewoon niet aan kunnen pakken. Uit de brief blijkt dat het slechts om enkele keren per jaar zal gaan. Als het heel vaak gaat voorkomen, hebben we óf een nog veel groter probleem, óf subsidiariteit en proportionaliteit worden niet goed toegepast. Dan hebben we ook een probleem. Maar laten we het nou niet groter maken dan het is: het gaat om een paar keer per jaar. Als dat niet zo is, dan hebben we een heel andere discussie, waarbij ik veel dichter bij GroenLinks sta dan in deze discussie.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Dus óf we pakken al die andere grote boeven succesvol aan met al onze andere middelen, óf we hebben nauwelijks echt grote boeven in Nederland.

De heer **Recourt** (PvdA): Nederland zit gelukkig niet vol met grote criminele syndicaten. Maar de criminele syndicaten die er zijn, zijn wel groot. Ik heb zelf aandacht gevraagd voor de Italiaanse maffia, waarvan er aanwijzingen zijn dat die zich diep ingevreten heeft in de Nederlandse samenleving. We weten hoe ontzettend moeilijk het is om maffiaorganisaties aan te pakken en te ontmantelen. Het gaat gelukkig om een gering aantal.

Een ander, zeer belangrijk onderwerp, door de SP op de agenda geplaatst, is dat van misbruik in een woonvorm voor doven in Groningen, en wel door een medebewoner. Aangifte bij de zedenpolitie is zinloos omdat wordt gesteld dat «uw dochter van een zo laag niveau is, dat we haar in de verhoorkamer geen open vraag kunnen stellen die zij dan kan beantwoorden. We gaan hier niet mee verder, de woonvorm moet dit maar oplossen.» De brief eindigt met de vraag of de dochter van betrokkene rechteloos is. Ik lees in de brief dat er wel aandacht voor is. Ik snap dat het ontzettend moeilijk is, maar dit kan niet zo zijn. Mensen met een heel laag IQ moeten met gespecialiseerde hulp van politie en justitie kunnen worden gehoord om te kijken wat er mogelijk is. Kan de Minister hiermee haast maken?

De vergadering wordt van 14.13 uur tot 14.28 uur geschorst.

Minister **Opstelten**: Voorzitter. Ik begin met de vraag van de heer Van der Steur over de lokpuber. Dat kan inderdaad een nuttig instrument zijn bij het voorkomen van slachtofferschap en leed. Ik heb al gezegd dat ik, na

een uitspraak van het gerechtshof, een wijziging van artikel 248e van het Wetboek van Strafrecht in studie had; daar ben ik inmiddels mee begonnen. Deze wijziging heeft ten doel dat bij opsporing en vervolging de lokpuber kan worden ingezet, terwijl het bewijs dat hieruit voortvloeit kan worden gebruikt in de rechtszaal. Ik betrek de wijziging bij het wetsvoorstel Computercriminaliteit III, dat ik voor het kerstreces naar de Raad van State zal sturen. Dat is de meest efficiënte route om de wijziging van dat artikel snel in procedure te krijgen.

De heer Recourt roerde mij met zijn vraag over het horen van personen met een verstandelijke beperking, genoemd in de brief uit Groningen. Dat vergt inderdaad specifieke deskundigheid en vaardigheden. Dat wil echter niet zeggen dat daarbij altijd een externe deskundige noodzakelijk is. Ik heb ook aangegeven – in de brief van 23 november is dat ook door de Staatssecretaris naar voren gebracht – dat de politie in toenemende mate beschikt over deskundigheid met betrekking tot het horen van verstandelijk beperkten. Niettemin zullen zich in de praktijk altijd situaties kunnen voordoen waarin een beroep op specifieke externe deskundigheid noodzakelijk is. Het gaat mij erom dat in die gevallen ook een beroep op deskundigheid kan worden gedaan. Ik heb alle betrokken partijen daarom gevraagd om in overleg te treden en waar nodig aanvullende afspraken te maken over de inzet van samenwerking met externe deskundigen. Er is een werkgroep ingesteld die richtlijnen zal opstellen voor dat soort situaties. Die werkgroep zal in december 2013 rapporteren waarna de Kamer wordt geïnformeerd in het eerste kwartaal van 2014. Ik zal er ook zorg voor dragen dat de schrijnende gevallen maximale aandacht krijgen en dat daarop zo adequaat mogelijk ingespeeld wordt.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik dank de Minister voor deze toezegging. Begin volgend jaar gaan we kijken naar de uitkomsten van de werkgroep. Ik kan mij overigens voorstellen dat de kennis die nu bij de Nationale Politie wordt opgedaan waar het gaat om het horen van mensen met een heel laag IQ, vooral nodig is om te kunnen inschatten of er externe deskundigheid nodig is. Is dat inderdaad de insteek die waarschijnlijk gekozen gaat worden? Als ik de Minister hoor zeggen dat het soms wel nodig is maar soms ook niet, dan begin ik mij toch een klein beetje zorgen te maken.

Minister **Opstelten**: Nee, niet soms wel en soms niet. De eigen deskundigheid is natuurlijk het beste. Dat is een van de grondredenen waarom we tot de Nationale Politie zijn overgegaan. Dit is een van de voordelen die je daarbij kunt behalen. Tegelijkertijd moet je niet schromen om waar nodig externe deskundigheid binnen te halen. Bij dit soort situaties moet er alle ruimte zijn om daarin adequaat te kunnen functioneren zodat u niet meer dat soort brieven krijgt.

De hoofdlijn van dit debat is onze brief aan de Eerste Kamer over onze visie op het strafrecht in de rechtsstaat. Dank voor de complimenten die velen hebben uitgesproken voor de voortreffelijke brief. Ik behoef die volgens mij ook niet meer samen te vatten, omdat u die goed hebt gelezen. Naar ik heb begrepen, kan het zijn dat waar het gaat om de uitkomsten met betrekking tot de verschillende wetsvoorstellen u mij er nog een keer aan herinnert en dat we wellicht hier en daar tot verschillende uitkomsten kunnen komen. Ik wijs er met nadruk op dat de grondtoon van de brief is dat het strafrecht herkenbaar, krachtig en op maat moet zijn. Over het tempo waarin kan weleens verschil van mening zijn, daar dat strafrecht steeds moet worden aangepast aan de veranderende maatschappelijke omstandigheden. Zo kunnen er bijvoorbeeld ten aanzien van de cybercriminaliteit wetsvoorstellen zijn waarbij ik misschien iets sneller opereer dan sommigen van u wenselijk achten. Daar moeten we dan het debat over hebben. Het tweede punt betreft de veranderende opvattingen over de ernst van bepaalde misdrijven die aangepakt moeten

worden. Voorbeelden daarvan zijn huiselijk geweld en zedenmisdrijven, waarvoor de laatste vijf jaar terecht veel meer aandacht is gekomen. Topprioriteit is dat de strafrechtketen op orde is. De Algemene Rekenkamer heeft ons vlak na ons aantreden daarop geattendeerd en erop gewezen dat het de laatste decennia toch niet zo goed was gelopen op dit punt, met daarbij het verzoek aan ons om daar iets aan te doen. Ik heb dat direct vertaald in een topprioriteit. Overigens krijgt de Kamer nog voor de begrotingsbehandeling een voortgangsrapportage hierover. Strafrecht moet niet alleen bestrijding van criminaliteit mogelijk maken maar moet ook telkens in balans opereren; er moet zorgvuldig te werk worden gegaan en er moet telkens een belangenafweging plaatsvinden. Wetgeving is daartoe de geëigende plaats. Alle wetsvoorstellen gaan naar de Tweede Kamer en worden uiteraard getoetst in een uitvoerig en transparant consultatieproces. Nadat wetsvoorstellen in het kabinet zijn besproken en zijn bekeken door de Raad van State, gaan ze naar de Tweede en Eerste Kamer.

De heer **De Wit** (SP): Ik ben het met de Minister eens dat waar de samenleving in ontwikkeling zijn, het strafrecht moet mee ontwikkelen, maar de indruk die nu ontstaat in de beantwoording van de Minister, is dat de grondrechten iets zouden zijn van de oude doos, in de zin van: we hebben nog wat grondrechten, maar we moeten voort in de strijd tegen de criminaliteit en we moeten nieuwe maatregelen ontwikkelen en nieuwe dingen bedenken en daarmee komen de grondrechten op de tweede plaats. Waar ik nu voor pleit is dat de Minister veel helderder stelling neemt ten aanzien van de waarde van die grondrechten, die grondbeginselen die aan het strafrecht ten grondslag liggen. Ik niet alleen, maar wij hier constateren dat die beginselen juist sneuvelen. Mijn vraag is dan ook hoe de Minister de waarde inschat van die belangrijke grondrechten en grondbeginselen die in ons rechtssysteem gelden, zoals het ne bis in idem, de onschuldpresumptie, fair trial en het privacybeginsel.

Minister **Opstelten**: Gevormd door de hoogleraren Van Bemmelen en Duisterwinkel op dit terrein, kan ik zeggen dat dit ook voor mij uitgangspunten zijn. De rechtsstatelijke en strafrechtelijke beginselen zijn diep ingebed in ons wetgevingsproces. Elk wetsvoorstel wordt voordat het naar de Raad van State gaat, onderworpen aan zowel een grondrechtentoets als een wetgevingstoets. In de memorie van toelichting bij een wetsvoorstel wordt ook steeds aandacht besteed aan de relevante grondrechten en -rechtstatelijke en strafrechtelijke beginselen. De rechtsstatelijke eisen aan de strafrechtelijke beginselen zijn bovendien onderdeel van het debat met de adviesorganen, zoals de Raad van State, en met het parlement. Dat alles verzekert een transparante en open discussie. Er is wat dat betreft nog geen wetsvoorstel van ons gesneuveld en dat wil ik ook zo houden. Dus er is sprake van absoluut grote zorgvuldigheid in dezen. Ik verwijs ook naar wat wij daarover in de brief hebben geschreven. Daar staan wij vierkant achter en daar kunt u ons ook op toetsen.

De heer **De Wit** (SP): De Minister komt in feite niet verder dan de opmerking dat het getoetst wordt. Mij gaat het erom hoe de Minister de waarde ziet van de door de eeuwen heen toch belangrijk gevonden grondbeginselen.

Minister **Opstelten**: De waarde daarvan vind ik groot. Ik zeg dit met nadruk, ook om te voorkomen dat we hier een welles-nietesdiscussie zouden krijgen. U kunt op een gegeven moment zeggen dat een bepaald beginsel niet wordt gehonoreerd en ik kan het daar dan niet mee eens zijn. Dat is even het verschil. Dan worden de argumenten in de Tweede en de Eerste Kamer gewisseld en wordt erover gestemd. Het is gelukkig niet

zo dat de conclusie «ja» of «nee» is. Anders zouden we ook niet bij elkaar behoeven te komen en zouden we het via de computer af kunnen doen. Dan zouden we punten kunnen afvinken om na te gaan of we overal aan hebben voldaan.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Het visiestuk van de Minister is een goede brief en is voor ons heel handig om te gebruiken als toetsingscriterium bij alle wetsvoorstellen die de Minister nog gaat indienen. Ik wil nog wel even iets rechtzetten. De Minister zegt dat nog nooit een wetsvoorstel van hem gesneuveld is. Nou, ik kan er wel een paar opnoemen, maar dat zal ik nu niet doen.

Minister **Opstelten**: Dan ben ik wel benieuwd, want ik ken er geen één.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Ik wel. De Prostitutiewet bijvoorbeeld.

Minister **Opstelten**: Nee, nee.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Dan komt u met een novelle, maar dan blijft er van die wet niets over.

Minister **Opstelten**: Daar komt een novelle over. Ik ben zo wijs en verstandig geweest om naar een meerderheid in de Eerste Kamer te luisteren en om er vervolgens allerlei lokale bestuurders ook voor te laten zijn. Dus ik dank ook mevrouw Berndsen voor de novelle die er aan komt.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Misschien kan de Minister dan voortaan beter spreken over ongeschonden wetsvoorstellen. Dat lijkt mij dan een betere typering.

Ik heb nog een vraag over de brief van de Minister. In de rechtswetenschappelijke literatuur is erop gewezen dat uit artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht ook voortvloeit dat de wetgever het strafrecht bij de tijd moet houden. De Minister herinnert zich vast nog wel dat ik een motie heb ingediend om tot opschoning te komen van het Wetboek van Strafrecht. Nu hij dit zelf in zijn eigen brief schrijft, ben ik wel benieuwd hoe hij daar nu mee omgaat.

Minister **Opstelten**: Ik herinner mij heel goed het aangename debat dat we toen hadden. Ik heb alleen de prioriteit anders gelegd in het kader van de strafrechtketen. Natuurlijk moet het strafrecht bij de tijd zijn – dat is een van de uitgangspunten – maar belangrijker is dat we nu in het kader van het op orde brengen van de strafrechtketen het Wetboek van Strafvordering totaal vernieuwen. Daaraan geef ik prioriteit. Ik moet wat dat betreft namelijk een keuze maken. Vervolgens zullen we opnieuw bekijken wat we ten aanzien van het Wetboek van Strafrecht moeten doen. Dat is de volgorde.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Dit is alweer zo'n eerste puntje uit de brief waaruit dus blijkt dat de Minister een andere keuze maakt. Zo zullen we die brief voortdurend bij de hand houden.

Minister **Opstelten**: Nogmaals, ik maak geen andere keuze, maar ik geef prioriteit, overigens met de Kamer – ik herinner aan de motie die erover is ingediend die het niet gehaald heeft – aan het drastisch vernieuwen en hervormen van het totaal verouderde Wetboek van Strafvordering. Daar geven we de prioriteit aan en dat deelt het gehele strafrechtveld met mij. Veel leden hebben gesproken over de criminele burgerinfiltrant en de kroongetuige en over een aantal maatregelen ter zake, zoals het verruimen van de afspraken met verdachte getuigen, het afschermen van informatie en het verbeteren van de getuigenbescherming. De brief bevat

vier elementen die natuurlijk met elkaar te maken hebben maar die als zodanig los van elkaar kunnen worden gezien. Ik begrijp heel goed dat u daarover intensief met elkaar hebt gesproken en u mij daarover het een en ander meegeeft. Ik dank de heer Van der Steur en de heer Recourt voor hun begrip voor de noodzaak van verruiming van de inzet van de burgerinfiltrant. Eigenlijk heb ik de heer Oskam ook zo begrepen, gelet op zijn constructieve benadering. Bij de overige woordvoerders heb ik aarzeling en tegenstand bespeurd. Bij mevrouw Helder was mij nog niet helemaal duidelijk wat haar positie was. Laat ik vooropstellen dat ik op dit punt niet over één nacht ijs ben gegaan. We hebben het er regelmatig over gehad, gelet op de gevoeligheid van de materie. In een andere hoedanigheid heb ik zowel aan het begin gestaan van het IRT-dossier als aan het eind ervan. In de tussentijd heb ik ook het nodige meegemaakt. Dus ik heb het vanaf het begin meegemaakt. Ik kan u zeggen dat ik die gevoeligheid natuurlijk ook zie. Ik ben ermee begonnen toen ik ten tijde van Rutte I de vraag kreeg of we daar niet eens naar moesten kijken. Toen heb ik gezegd dat ik gelet op de gevoeligheid ernaar wil kijken als ik bespeur dat de meerderheid van de Kamer dat wenselijk acht, aangezien ik dan draagvlak ervaar voor een verandering. Waar ik mee zal komen, houd ik nu nog even voor mijzelf, omdat ik het nog niet precies weet. Overigens hebben we met iedereen gesproken die wetenschappelijk, professioneel, functioneel dan wel politiek een relatie heeft met het onderwerp.

De heer Van der Steur, mevrouw Berndsen en de heer Oskam hebben gevraagd welk wettelijk regime van toepassing is op de criminele burgerinfiltrant. Er komt geen aanpassing van de wettelijke regeling ten aanzien van de criminele burgerinfiltrant. Het is een motie van de Kamer die het verbiedt om dit middel toe te passen en daar luisteren we natuurlijk naar. In de brief staat: het nieuwe beleid ten aanzien van de criminele burgerinfiltrant in afwijking van de motie-Kalsbeek. Er komt wel een wetsvoorstel over aanpassing van de regeling van toezeggingen aan getuigen. Dat is dus een gescheiden positie. Ik heb aan het begin van mijn bijdrage de vier onderwerpen genoemd die ook in de brief duidelijk omlijnd zijn behandeld, met vermelding van de voors en tegens en de maatregelen.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Ik heb de Minister nog niet horen ingaan op de absolute noodzaak van de inzet van de criminele burgerinfiltrant.

Minister **Opstelten**: Ik ben nog aan het begin van mijn betoog over dit onderwerp. Misschien is het goed als u mij in de gelegenheid stelt mijn verhaal op dit punt af te maken. Ik doe dat natuurlijk ook aan de hand van een aantal vragen en opmerkingen van de geachte afgevaardigden.

De **voorzitter**: Ik constateer dat er over het hetgeen u tot nu toe over dit onderwerp hebt gezegd, enkele vragen zijn.

Minister **Opstelten**: Als die interventies dan maar niet gaan over hetgeen ik nog ga zeggen, want anders moet u mij even laten uitspreken.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Mijn vraag over de noodzaak van de inzet van de criminele burgerinfiltrant zou dezelfde zijn als die welke ook in het interruptiedebat van zo-even aan de orde kwam. Is het zo dat wij in Nederland nooit succesvol georganiseerde misdaad weten te bestrijden? Ik zie al wat hoofden schudden. Het lukt ons dus met de huidige middelen ook. Klopt het dat we dit instrument maar een of twee keer per jaar nodig hebben om die misdaadsyndicaten aan te pakken? Waar zit dan de absolute noodzaak om dat te gebruiken? De Minister is zeker niet van de school van de maakbare samenleving en dus ook niet

van de school van de maakbare misdaadbestrijding. Dat we alle georganiseerde misdaad in Nederland 100% succesvol kunnen bestrijden is een illusie. Dus als het vaak al lukt zonder, als we het erover eens zijn dat we deze georganiseerde misdaad niet 100% succesvol kunnen bestrijden en als we het middel maar een of twee keer per jaar nodig hebben, is mijn vraag wat dan de dringende noodzaak is om burgerinfiltranten in te zetten.

Minister **Opstelten**: Daar kom ik straks nog op.

Mevrouw **Helder** (PVV): Aangezien de Minister niet precies op de hoogte is van het standpunt van de PVV in dezen, wil ik hem dat graag verduidelijken. De Minister heeft gezegd dat hij de wet op dit punt niet wil veranderen, maar er is wel een wetswijziging nodig om de strafkorting aan te kunnen passen. Dat betreft dan ook de toezeggingen aan getuigen. In mijn eerste termijn heb ik aangegeven dat het gaat om het kiezen tussen twee kwaden. Als het echt niet anders kan, is de PVV geneigd voor de inzet van criminele burgerinfiltranten te zijn, maar niet als dat leidt tot een strafkorting van 100%. Het is dus een heel voorzichtig «ja, tenzij», waarbij dat «tenzij» erop neerkomt dat de strafkorting niet meer dan 50% mag zijn. Ik verneem in het kader van de wetswijziging met betrekking tot de toezeggingen aan getuigen, dan ook graag waarom de Minister meent dat het wél meer zou moeten zijn.

Minister **Opstelten**: Zowel het punt dat mevrouw Van Tongeren noemde als het punt waarvoor mevrouw Helder aandacht vroeg, komt terug in het vervolg van mijn betoog. Ik ben mevrouw Helder overigens erkentelijk voor het feit dat zij de inzet van de criminele burgerinfiltrant steunt. Tegelijkertijd heb ik goed begrepen dat zij aarzelingen heeft over een element van de verruiming van de afspraken met de getuigen, waarover een wetsvoorstel in de maak is. In het kader van de zorgvuldigheid van het wetgevingsproces heb ik ook een luisterend oor in de richting van de Kamer, waarbij ik de opmerkingen die hier gemaakt worden graag zal meewegen in de voorbereiding van dat wetsvoorstel.

De heer **De Wit** (SP): De Minister heeft aangegeven dat er ten aanzien van de infiltrant geen wetswijziging nodig is. Ik begrijp ook dat dit voor een deel beleid is, maar er moet volgens mij voor de inzet van dit middel toch wel toestemming worden gegeven door onder andere het College van procureurs-generaal en de Minister. Behoeft dan niet in de wet te worden vastgelegd dat dit soort stringente voorwaarden van belang is bij de inschakeling van deze infiltranten?

Minister **Opstelten**: Dat hoeft niet in de wet te worden vastgelegd. Over de waarborgen kom ik nog te spreken. Mevrouw Van Tongeren heeft gevraagd of het echt onmogelijk is om sommige dadergroepen aan te pakken. Soms is het onmogelijk om door te dringen tot criminele groeperingen door de succesvolle afschermingsmaatregelen van die groeperingen. Meer of langere inzet van opsporingscapaciteit is geen oplossing in dat verband want door afscherming is onvoldoende bewijs te vergaren tegen bepaalde criminelen. Alleen door inzet van mensen binnen deze groeperingen kan de afscherming doorbroken worden en het benodigd bewijs vergaard worden. Het aantal zaken is misschien beperkt maar de impact ervan is groot. Schijnbaar onaantastbare criminele groeperingen worden aangepakt. Het woord «onaantastbaar» vind ik namelijk niet in de rechtsstaat passen.

De **voorzitter**: De stemmingsbel gaat, wat betekent dat we nu naar de plenaire zaal moeten. Ik schors dit overleg tot na de stemmingen.

De vergadering wordt van 15.00 uur tot 15.30 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik heropen dit algemeen overleg. Ik deel mede, dat ikzelf om 16.00 uur een andere vergadering moet bijwonen. Mevrouw Berndsen zal dan het voorzitterschap van mij overnemen. Verder heeft de heer Van der Steur mij te kennen gegeven dat hij deze vergadering iets eerder zal moeten verlaten.

Er zijn nog drie blokken die we met elkaar moeten bespreken. Ik stel voor dat we de Minister steeds eerst een blok laten afmaken waarna er zo nodig geïnterrumped kan worden. Het woord is aan de Minister.

Minister **Opstelten**: Voorzitter. Ik ga verder met mijn beantwoording over de criminele burgerinfiltrant. De opsporingspraktijk is veranderd. Deze is nu gereguleerd, gecentraliseerd en geüniformeerd. Ten tijde van het IRT hadden we 148 gemeentepolitiekorpsen en 17 districten rijks politie. Het OM voert nu de regie. Bovendien is er sprake van aanvullende randvoorwaarden. Ik noem de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Verder noem ik: een minder ingrijpend middel en niet hetzelfde resultaat. Ook wijs ik op misdrijven die ernstig inbreuk maken op de rechtsorde. Alleen wanneer de officier van justitie van oordeel is dat er geen alternatief is, kan het middel worden ingezet.

Zoals gezegd, ligt de regie bij het Openbaar Ministerie. In dit geval, omdat het middel heel selectief moet worden toegepast, dient voorlegging plaats te vinden aan de Minister, zodat de verantwoordelijkheid wat dat betreft duidelijk is.

Waar het gaat om de uniformering, is alleen sprake van inzet via de landelijke unit van de politie en het landelijk parket. Daarnaast is het belangrijk te vermelden dat er geen «groei-infiltranten» worden ingezet, dus geen infiltranten die in het criminele circuit promotie maken. Bovendien geldt dat altijd achteraf de Tweede Kamer wordt geïnformeerd door toezending van het jaarverslag van de Centrale Toetsingscommissie, de CTC.

Een aantal leden hebben gevraagd naar de betrouwbaarheid van de burger. Voor en tijdens de eventuele inzet wordt de burger aan intake- en begeleidingsprocessen onderworpen door de landelijke afdeling Afgeschermd operaties van de politie. In dit proces wordt de betrouwbaarheid getoetst en wordt gecontroleerd of de verklaringen van de burger tot dan toe kloppen. Er wordt ook gekeken naar het motief van de burger om mee te werken. De burger wordt beoordeeld door een gedragsdeskundige en een psycholoog, onder meer op stuurbaarheid. Bij iedere stap kan worden besloten niet verder te gaan met de betreffende burger.

De heer Oskam heeft gevraagd of bij de inzet van de criminele burgerinfiltrant de rechter-commissaris kan worden toegevoegd aan de procedure als extra waarborg. Door de motie is uitgesproken «geen inzet van de criminele burgerinfiltrant», maar wettelijk gezien is infiltratie door burgers geregeld bij de invoering van de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden. Destijds is goed nagedacht over het wettelijk systeem en de rolverdeling daarbinnen, evenals over de rol van de rechter-commissaris. In het huidige wettelijk systeem heeft de rechter-commissaris een centrale toetsende rol bij de inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden die een inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte. De risico's bij de inzet van de criminele burgerinfiltrant liggen vooral op het vlak van de integriteit van de opsporing. Die moet je daar dus ook houden. Er is geen reden om de rol van de rechter-commissaris te wijzigen; de huidige wettelijke regeling voldoet onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie.

Mevrouw Helder heeft gevraagd naar de precieze invulling van de afspraken met de verdachte getuige. Over de precieze invulling ga ik graag in gesprek in het kader van het wetsvoorstel. Ik ben er zorgvuldig in

door niet nu al conclusies te trekken. In de brief is een aantal richtingen aangegeven waaraan we denken. De ruimte bij toezeggingen zou vergroot kunnen worden door bijvoorbeeld meer dan de helft strafvermindering toe te kunnen zeggen. De uiting van mevrouw Helder over de hoogte van de strafvermindering neem ik mee. Dat geldt ook voor de financiële tegemoetkoming en het mogelijk maken van dealgetuigen bij andere categorieën delicten.

Mevrouw Bernds en de heer De Wit hebben gevraagd naar toetsing van de conclusies van de parlementaire enquêtecommissie-Van Traa en het houden van een hoorzitting. Mijn voorstel is het resultaat van een langlopend proces dat in uiterste precisie en zorgvuldigheid is verlopen. Bij dat proces is goed naar het verleden gekeken om hiervan te leren en om de risico's goed te kunnen inschatten. De lessen en conclusies uit het rapport van de parlementaire enquêtecommissie zijn daarbij zeker betrokken. Ik heb veel met politie en Openbaar Ministerie, de academici, dus de wetenschap, en andere experts gesproken. Dit heeft geresulteerd in de waarborgen zoals beschreven in de brief. Een extra toets of hoorzitting acht ik dus niet noodzakelijk.

Mevrouw Van Tongeren en de heer De Wit hebben gevraagd hoe de juridische toetsing kan worden versterkt ten tijde van de bezuinigingen. Toetsing van de inzet van de criminele burgerinfiltrant vindt plaats binnen de reguliere procedures. De huidige toetsing zoals tot stand gekomen ten tijde van de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden voldoet. Bezuinigingen zullen hier geen impact op hebben. Deze ingrijpende bevoegdheden worden bij uitzondering ingezet. Voorzitter, dit zijn mijn antwoorden op dit punt.

De heer **Oskam** (CDA): Ik schrik toch een beetje van het antwoord van de Minister over de rechter-commissaris. Hij zegt dat infiltratie de integriteit van de politie raakt en dat de Minister dus daarvoor toestemming moet geven. Ik snap dat heel goed, maar het raakt ook vol het bewijs. Het is heel onverstandig om gevaarlijke dingen te doen in Nederland, als het bewijs later door de rechter om zeep wordt geholpen. Ik geef een ander voorbeeld. De kroongetuige is eigenlijk een infiltrant achteraf, iemand uit het criminele milieu die zich naderhand meldt. Die wordt ook getoetst door de rechter-commissaris.

Minister **Opstelten**: Die wel!

De heer **Oskam** (CDA): Ja, dat snap ik en dat weet ik ook wel. Ik heb ermee te maken gehad. De vraag is of het met het oog op het bewijs niet verstandiger is om de rechter-commissaris ook een rol te geven. De Minister zegt dat er wel waarborgen zijn, maar hoe waarborgen wij de veiligheid van de infiltranten? Hoe houden wij in de klauwen dat mensen niet twee partijen wegtippen aan de politie en een partij zelf houden? Hierover heb ik de Minister nog niet gehoord.

Minister **Opstelten**: Wat de heer Oskam zegt, geldt natuurlijk voor de kroongetuige. De heer Oskam weet als geen ander dat criminele burgerinfiltranten en kroongetuigen andere posities hebben. De kroongetuige is een getuige en dus zal de rechter-commissaris een positie hebben; die heeft hij al. Dit punt zal aan de orde komen in de wetswijziging waarmee ik kom. Ik heb er net richting mevrouw Helder het nodige over gezegd. Dat geldt niet voor de criminele burgerinfiltrant. Het was nooit een punt en het is nooit een afweging geweest. In de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden is voor de rechter-commissaris geen rol gecreëerd bij infiltratie door burgers, ook niet bij bevoegdheden zoals politie-infiltratie. Daarvoor hebben wij het College van procureurs-generaal en de absoluut zorgvuldige procedure die ik heb aangegeven. Het gaat over de veiligheid en de betrouwbaarheid. Het systeem van regie en controle heb ik

toegelicht. Er is heel veel verbeterd. Ik hoop dat ik hiermee de heer Oskam ervan kan overtuigen dat wij nu een nationale eenheid hebben, aangestuurd door de Nationale Politie, die helemaal erop is getraind om dit te doen, met alle posities die erin zitten. In tegenstelling tot vroeger is er een College van procureurs-generaal dat nationaal is georganiseerd en dat via het Landelijk Parket de zaak regisseert en stuurt. Vanwege de grotere gevoeligheid heb ik gezegd dat het juist lijkt om het uiteindelijk aan mij voor te leggen om elk risico te voorkomen. Ik kan u verzekeren dat dit ook als een zeef werkt.

De heer **Oskam** (CDA): De Minister is wereldkampioen geen vragen beantwoorden. Natuurlijk weet ik hoe het zit met de kroongetuigen. Ik weet ook dat het een ander systeem is. Ik heb gevraagd of hij niet bang is dat het bewijs om zeep wordt geholpen. De rechter die over de zaak gaat oordelen, kijkt naar de proportionaliteit en de subsidiariteit van de inzet van die infiltrant. Die kun je beter vooraf laten toetsen door een rechter-commissaris om te voorkomen dat je naderhand in de problemen komt. Je neemt enorme risico's. Ik snap wel dat wij hier misschien naartoe moeten, maar ik wil dan wel waarborgen hebben. Ik heb gevraagd wat de waarborgen voor die infiltrant zijn. Als die infiltrant dadelijk om zeep wordt geholpen, heeft de Minister toch een zorgplicht, want hij zet zijn handtekening dat die infiltrant mag infiltreren. Ik vraag mij ook af hoe wij gaan waarborgen dat niet gaat gebeuren zoals het vroeger ging: twee partijen worden weggetipt, iedereen, politie en OM, is blij met zo'n infiltrant, maar de derde partij gaat diens achtertuin in.

Minister **Opstelten**: Nogmaals, ik heb die zorg niet. Er is goed over nagedacht. De kern bij de inzet is de integriteit van de opsporing en de vervolging: alleen in uitzonderingssituaties en onder zeer strikte waarborgen. Ik heb dat aangegeven in mijn brief en net ook in mijn betoog. Het zijn kortlopende trajecten om bewijs te verzamelen in een opsporingsonderzoek. Niet toegestaan zijn de groei-infiltranten die voor hun informatiepositie groeien in criminele organisaties. Voor de inzet van dit instrument kijken wij nadrukkelijk naar spijtoptanten, mensen uit de criminele groepering die eruit willen stappen. Ik hoop dat ik de heer Oskam hiermee heb kunnen overtuigen. Ik heb het begin van het IRT ook nadrukkelijk meegemaakt. Toen zaten wij in een totaal andere wereld dan nu. Wij zijn enorm opgeschoven in deskundigheid, professionaliteit en centrale aansturing en leiding. Vandaar dat ik het vertrouwen heb dat wij dit kunnen en zelfs moeten doen.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): Vlak voordat de stemmingsbel ging, hoorde ik de Minister zeggen dat hij zijn voorstel niet in een wetsvoorstel giet. Op grond waarvan vindt hij het verantwoord om een dusdanig verdergaand voorstel niet van een wettelijke grondslag te voorzien? Hoe verhoudt dat zich dan tot het legaliteitsbeginsel?

Minister **Opstelten**: Ik dacht dat ik dat had aangegeven, maar ik wil het wel herhalen. In de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden is het hele opsporingsproces beschreven met de verantwoordelijkheden en met alle functionarissen daarbij. Daarvoor is een voldoende waarborg gegeven. Het zat er niet in, het hoeft er niet in en het is ook niet nodig om het erin te doen. Er is wel een wetswijziging nodig voor het verruimen van de afspraken met de verdachte kroongetuige. Nogmaals, dat is een andere figuur. Ook voor de andere twee punten is een nadere uitleg van de bestaande wet geboden. Het is niet nodig, het hoeft niet en het heeft geen enkele toegevoegde waarde.

Mevrouw **Berndsen-Jansen** (D66): De Minister oordeelt dat het niet nodig is, maar dat wil nog niet zeggen dat het niet wenselijk zou zijn. Dit

gaat ongelooflijk ver. Ik weet ook wel dat het niet in de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden zit, maar dat kwam ook doordat er een verbod was op de inzet van criminele burgerinfiltranten. Dan lijkt het mij nogal logisch dat het ook niet in die wet staat. Ik vind dat, als de Minister enige beweging wil krijgen, hij zo'n verregaande maatregel op basis van het legaliteitsbeginsel wel degelijk in een wet zou moeten vormgeven.

Minister **Opstelten**: Dat is een opvatting. De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden maakt de criminele burgerinfiltrant al mogelijk. Wij hebben het nooit over de wet; wij hebben het alleen over de motie-Kalsbeek. U hebt zelf geciteerd uit het rapport van de parlementaire enquêtecommissie. Ik ken beide uit mijn hoofd: het hele rapport en de motie. De motie is helder wat dat betreft. Het is een uitspraak van de Kamer; zo simpel is dat. Het is een heldere uitspraak, dus dan gebeurt het niet, maar de wet maakt het wel mogelijk. Onder die wet valt dus de criminele burgerinfiltrant. De Kamer kan, gehoord deze discussie en gelet op mijn brief en mijn standpunten, er een uitspraak over doen of de motie-Kalsbeek blijft gelden of niet geldt. Zo simpel is het. Daar is geen wetswijziging voor nodig.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Voor de schorsing vanwege de stemmingen heb ik gevraagd of er nog meer informatie komt over de noodzaak. Je gaat pas bespreken hoe je iets moet inrichten als helder is dat dit absoluut moet gebeuren in Nederland en dat wij die criminele burgerinfiltrant echt moeten hebben. In de twee interruptiedebatjes en in de beantwoording van de Minister is mij dat niet duidelijk geworden. Of die grote misdaadsyndicaten zijn een groot probleem en wij krijgen ze met geen mogelijkheid aangepakt, maar daarop werd ontkennend geantwoord: wij hebben daar vele successen op. Of wij gebruiken dit middel maar een of twee keer per jaar. Dan moet je een hele casus bouwen voor de noodzaak van een burgerinfiltrant, met een hele reeks van toeters en bellen om het überhaupt te doen. Waarom heb je het dan nodig, als je het onder zulke stringente voorwaarden maar een of twee keer per jaar zou gebruiken? Die noodzaak heb ik niet gehoord. Ik hoor alleen: Van Traa was vijftien jaar geleden en wij hebben nu meer digitale communicatiemiddelen.

Minister **Opstelten**: Ik heb zes punten aangegeven. Ik zal het herhalen voor mevrouw Van Tongeren. Het is soms onmogelijk om door te dringen tot criminele groeperingen door de succesvolle afschermingsmaatregelen die zij kunnen nemen. Dat zijn de feiten. Meer of langere inzet van opsporingscapaciteit is dan geen oplossing. Of je er nou duizend rechercheurs op inzet, tienduizend, een paar honderd of drie of vier meer, daar red je het niet mee. Door afscherming is onvoldoende bewijs te vergaren tegen bepaalde criminelen. Alleen door de inzet van mensen van binnen deze groeperingen, dus infiltranten, kan de afscherming worden doorbroken en het benodigde bewijs worden vergaard. Het aantal zaken is misschien beperkt, maar daarom niet minder belangrijk voor het handhaven van de rechtsstaat, waar wij voor staan. De impact is groot. Schijnbaar onaantastbare criminele groeperingen worden daarmee aangepakt. Dat is de reden waarom een aantal van u en ikzelf ook met deze gedachte komen om de inzet van de burgerinfiltrant weer mogelijk te maken binnen de strakke voorwaarden die wij daaraan stellen.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): Of er worden nooit misdaadsyndicaten aangepakt die zich onttrekken aan telefoontaps en dergelijke of het gebeurt vaker dan een of twee keer per jaar. Als wij ze heel vaak wel met succes weten te vervolgen zonder deze middelen, voegt dit maar weinig toe. Het is bijna alsof deze Minister zegt dat wij een compleet maakbare misdaadbestrijding kunnen hebben, als wij dit ene middel er maar bij

krijgen omdat wij ze dan allemaal kunnen aanpakken. Het is of het een of het ander.

Minister **Opstelten**: Naar mijn mening is dat een grote denkfout van mevrouw Van Tongeren, want het is en-en. Ik geef aan dat wij bepaalde groeperingen niet kunnen bereiken en dat wij daarom een extra inzet willen plegen. Inzet van de criminele burgerinfiltrant is alleen aan de orde bij de meest ondermijnende criminaliteit die succesvol wordt afgeschermd. Denk hierbij aan zware criminelen die zich met afpersing bezighouden en hun criminele winsten wegzetten bij vastgoedhandelaren of aan criminele groeperingen die zich op wereldwijde schaal bezighouden met drugscriminaliteit en liquidaties. Dit is dan een extra instrument dat wij nu missen. Wij zijn nu een paar jaar bezig in een heel zorgvuldige lijn, ook in de Kamer, van waaruit op mij een beroep is gedaan om dit weer eens te bekijken. Ik heb dit opgepakt, omdat ik het juist vind dat wij dit kunnen bijstellen.

De heer **De Wit** (SP): Ik wil het ook een keer proberen: wel of geen wet. De Minister zegt dat wij het over uitzonderingssituaties hebben. Hij kent nu de Nationale Politie en hij kent nu alle mensen die met deze materie bezig zijn. Maar waarom wordt iets nu in een wet geregeld? Voor de gevallen dat het fout gaat. Hoeveel vertrouwen de Minister ook heeft in de mensen die hij nu kent en die belast zijn met allerlei belangrijke beslissingen, het moet goed geregeld zijn in de wet. Gezien het risico dat het fout loopt, vraag ik de Minister of het toch niet verstandig is om te bekijken in hoeverre dit heel belangrijke middel van opsporing met al zijn facetten bij wet zou moeten worden vastgelegd. In de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden is het in zijn algemeenheid geregeld, maar wij hebben nu met een heel fors middel te maken. De Minister zou moeten nakijken in hoeverre een aantal aspecten bij wet extra geregeld moet geregeld moet worden als waarborg tegen het mogelijk uit de hand lopen van het gebruik van dit middel. Die vraag leg ik aan de Minister voor.

Minister **Opstelten**: Dit is ongeveer dezelfde vraag die mevrouw Bernds en heeft gesteld. Het antwoord daarop is ook hetzelfde. Ik ben blij dat de heer De Wit deze vraag stelt, want daardoor kan ook het antwoord nog een keer goed worden gegeven. Ik heb de organisatorische en structurele elementen aangegeven. Ik heb ook de eisen van de proportionaliteit en de subsidiariteit nog een keer aangegeven. Dat is de lijn waarin wij werken. Het is mogelijk volgens de wet. Het gaat om opsporing voor het verzamelen van het bewijs. De kroongetuige komt later. Bij hem hebben de zaken zich al voorgedaan, bij de criminele burgerinfiltrant nog niet. Dat is het verschil. Dat bepaalt ook de aanwezigheid van de rechter-commissaris. Ik ben het niet geweest, maar ik begrijp wel waarom hij in de ene situatie wel aanwezig is en in de andere situatie niet. Het gaat om de integriteit van de opsporing. Die is bij wet geregeld. Het kan dus werken binnen het wettelijke systeem langs de uitkomsten die ik heb aangegeven wat betreft de subsidiariteit en de proportionaliteit. Ik heb ook aangegeven dat de inzet selectief plaatsvindt. Er wordt een keer per jaar keurig verslag uitgebracht en de Kamer kan het op die manier volgen. Ik neem de totale verantwoordelijkheid daarvoor, omdat ik in elk geval toestemming moet geven.

De **voorzitter**: Voordat ik het woord aan de heer Recourt geef, vraag ik mevrouw Bernds en het voorzitterschap over te nemen. Ik deel mee dat er hierna ook nog een vergadering is, dus wij hebben niet heel lang de tijd meer, uiterlijk een kwartier. Maar mevrouw Bernds en kennende, zal er strak worden voorgezeten.

De heer **Recourt** (PvdA): Ik dank de Minister voor zijn uitleg. Ik heb de positie van mijn fractie al aangegeven. Wij wilden dit onderwerp verder bespreken. In beginsel ben ik ervan overtuigd dat de criminele burgerinfiltrant mits goed geborgd een noodzakelijke aanvulling is op het arsenaal ter bestrijding van de zware criminaliteit. Ik ben echter een beetje bang en wil graag een traject met de Minister afspreken over het tempo dat wij nu maken. Ik hoor mevrouw Berndszen spreken over een hoorzitting waarin zij nog met een aantal mensen uit die tijd wil spreken. Ik hoor brede steun daarvoor. Ook mijn fractie heeft er behoefte aan om goed te bekijken hoe het met die rechter-commissaris zit en op welke manier de waarborgen goed zijn gerealiseerd in de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden. Ik hoor de Minister zeggen: op het moment dat wij bijvoorbeeld in een VAO al definitief de motie-Kalsbeek bevestigen dan wel van tafel vegen, zijn wij klaar. Dat kan toch niet de bedoeling zijn. Ik wil graag met de Minister afspreken hoe wij met dit traject verder gaan, zodat de Kamer het liefst zo breed mogelijk «ja» of «nee» kan zeggen. Ik heb de Minister dat horen zeggen en dat deel ik ook.

Minister **Opstelten**: Ik geef even mijn opvatting. Dat zult u mij niet kwalijk nemen en wellicht ook waarderen. Ik heb die in de brief aangegeven en ik verdedig die. Ik heb ook gezegd, bijvoorbeeld in de richting van mevrouw Helder: ik luister ten aanzien van een aantal situaties waar het wettelijke traject nog moet plaatsvinden. Ik geef alleen duidelijk mijn opvatting – dat is ook de opvatting van de deskundigen die wij daarover hebben geraadpleegd – dat wij niet onverstandig zullen omgaan met de criminele burgerinfiltrant. Ik heb al gezegd dat wij er heel rustig mee zullen beginnen. Dat zijn de posities. Het is in de wet geregeld en er is geen aanleiding om het nog preciezer in de wet te regelen. Er is ook geen aanleiding om er een rechter-commissaris tussen te zetten. Dan wordt het wel heel vol in de trias politica met de Minister aan boord die toestemming geeft, een rechter-commissaris en het College van procureurs-generaal. Dan moeten wij toch nog eens terug naar de collegebanken om de trias politica nog eens goed tegen het licht te houden. Dat zou ik niet doen. Dat is mijn opvatting, maar ik laat het aan de Kamer over hoe zij daarmee wil omgaan.

De heer **Recourt** (PvdA): Volgende week woensdag is de procedurevergadering Justitie. Zullen wij dit onderwerp daar agenderen, zodat wij als Kamer onderling kunnen bekijken hoe wij verder willen met dit voorstel?

Minister **Opstelten**: Ik wil er geen misverstand over laten bestaan ...

De **voorzitter**: Volgens mij was dit een verzoek aan de collega-Kamerleden en dus ook aan mij als voorzitter. Ik stel voor om dit volgende week in de procedurevergadering aan de orde te stellen. Dan kunnen wij ook die hoorzitting regelen, want ook daar gaat de Kamer zelf over.

Minister **Opstelten**: Dat is inderdaad aan de Kamer, dus ik zal er niks van vinden en er geen opmerking over maken. Ik hecht natuurlijk zeer aan een zo groot mogelijke meerderheid en draagvlak in de Kamer, gelet ook op de geschiedenis. Daarom hebben wij er zo lang over gedaan om met deze brief te komen.

De heer **Oskam** (CDA): Het is een soort patstelling, maar de Minister begint over de trias politica. Hij zegt: de criminele burgerinfiltrant raakt de integriteit van de politie, van de opsporing en dus speel ik daar een rol in; het wordt erg vol als de rechter-commissaris er ook een rol in speelt. Volgens mij is het doel van de criminele burgerinfiltrant nu juist om te infiltreren in criminele organisaties om zaken op te lossen: bewijs verzamelen, opsporen en vervolgen. Daarom is de rechter-commissaris

wel degelijk van belang. Dat wordt ook breed gedragen door mensen uit de juridische praktijk.

Minister **Opstelten**: Nee, daar denk ik toch anders over. De rechter-commissaris toetst niet de verklaring van de criminele burgerinfiltrant. Dat is anders bij de criminele getuige, want dan doet hij het wel. Dat is precies het verschil dat ik net heb getracht aan te geven. In de opzet van de heer Oskam zal de rechter-commissaris alleen de mogelijkheid van de inzet van de criminele burgerinfiltrant bekijken. De rechter-commissaris is minder goed geëquipeerd voor het toetsen van infiltratietrajecten. Vandaar ook dat dit niet is opgenomen in de wet. Het heeft geen toegevoegde waarde en het zal niet veel steun bieden, dus ik zou het niet doen. Daarom is het ook niet opgenomen in dit voorstel. Het is rechtsstatelijk niet nodig en het zal de effectiviteit niet vergroten van de bewijsvoering die nog moet worden gevonden.

De **voorzitter**: Is de Minister klaar met zijn beantwoording?

Minister **Opstelten**: Ik ben klaar met mijn beantwoording over dit item.

De **voorzitter**: Dat vreesde ik al.

Minister **Opstelten**: Ik heb begrepen dat het sommigen van u zeer goed zou uitkomen om nu te vertrekken, gelet op de tijd. De vragen over de recidive, de cijfers en de aangifte, waarover wij het al vele malen hebben gehad, kan ik per ommegaande schriftelijk beantwoorden. Dan hebt u ze ook.

Mevrouw **Helder** (PVV): Ik ga akkoord in die zin dat ik er in tweede termijn ook wat opmerkingen over heb. Als de Minister die ook in de schriftelijke beantwoording kan meenemen, ben ik daar heel tevreden mee.

De heer **De Wit** (SP): Wij zouden het ook anders kunnen doen. Wij zouden aanstaande woensdag in de procedurevergadering een datum voor de tweede termijn kunnen vaststellen. Voor zover er nu nog tijd is, kunnen wij de beantwoording door de Minister mondeling of schriftelijk laten plaatsvinden. Maar laten wij woensdag volgende week bekijken of wij een tweede termijn noodzakelijk vinden.

De **voorzitter**: Dit lijkt mij een goed voorstel, mede gelet op het feit dat dit een heel belangrijk en zwaarwegend onderwerp is. Ik kijk of de Minister in tien minuten de rest van de beantwoording kan doen.

Minister **Opstelten**: Dat zou moeten kunnen.

Velen hebben gesproken over de recidive en de cijfers. Ik vat het kort samen. Is het ophelderingspercentage nu 3% of 24%? De misdrijven die bij de politie terechtkomen, leiden in 24% van de gevallen tot opheldering. Het betreft ongeveer 250.000 misdrijven per jaar.

Als dat aantal wordt vergeleken met de schatting van het CBS dat er acht miljoen misdrijven zijn gepleegd, verschijnt het percentage van 3%. Dat betreft ook een veelheid van feiten waarvan de burger het niet nodig vindt aangifte te doen. Ik ga natuurlijk uit van de feiten en de officiële cijfers. Wij hebben ook het opportuniteitsbeginsel en je hebt ook het hele verhaal van de strafrechtketen, waarover de Rekenkamer het nodige heeft gezegd. Niet elke melding leidt tot executie. Wat mij betreft, is het 24%. Die cijfers gaan omhoog.

Mevrouw Helder heeft gevraagd of wij de reclassering niet moeten afrekenen op de bijdrage aan de recidivevermindering. De reclassering heeft onmiskenbaar een belangrijke rol in het terugdringen van de recidive. Ik vind het daarom een goed bericht dat de recidive van de

reclasseringsklanten in de afgelopen tien jaar is verminderd van 39% naar 34%. Wat mij betreft, is dat een signaal dat de reclassering haar rol goed oppakt.

De heer Oskam heeft gevraagd hoe de Minister de teleurstellende resultaten verklaart bij de aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Ik ben het niet met hem eens. Het OM zegt dat het op koers ligt en ik zeg dat ook. De resultaten van de aanpak van de georganiseerde criminaliteit zijn positief. Er worden steeds meer onderzoeken gedaan naar de criminele samenwerkingsverbanden. Deze onderzoeken resulteren in concrete interventies in de vorm van strafopleggingen, ontnemingsmaatregelen en bestuurlijke en fiscale interventies. Ik monitor achterblijvende strafopleggingen. Ik ga ervan uit dat hier de stijging nog zal volgen, gegeven de doorlooptijd van deze onderzoeken. Ook de betrokken partijen organiseren zich steeds beter om als één overheid de georganiseerde criminaliteit aan te pakken.

Ook met de ontneming liggen wij op koers. In de drie jaar dat ik dit ambt uitoefen – het is vandaag precies drie jaar, zei mijn secretaresse vanochtend – heb ik telkens de targets gehaald die ik daarbij heb aangegeven. Het is een oplopende reeks die uiteindelijk moet leiden tot 100 miljoen in 2018. De ontneming is een verantwoordelijkheid, niet alleen van mij, maar van het hele kabinet. In december komt een brief van het kabinet over fraude en ontneming naar de Kamer. Wij staan op scherp en liggen op koers. Ik zeg dat het College van procureurs-generaal na. Mevrouw Helder vraagt waarom zo veel geld van de belastingbetaler naar gedragsinterventies gaat, als lastig te zien is of die wel leiden tot recidivevermindering. Het is lastig na te gaan wat het effect daarvan precies is. Daarom investeren wij veel in onderzoek om daarachter te komen. Daaruit blijkt dat veel interventies wel degelijk een nuttig effect hebben op de recidive. Het belastinggeld is dus niet weggegooid. In de brief is aangekondigd dat het WODC nog in 2013 een verdiepende studie verricht naar de mate waarin gedragsinterventies hebben geleid tot recidivevermindering. De resultaten daarvan zullen er begin 2014 zijn. Mevrouw Berndszen vraagt hoe de bezuinigingen op de gedragsinterventie zich verhouden tot de doelstelling om de recidive met 10% te verminderen. De inzet is om alleen die gedragsinterventies te kiezen die aantoonbaar leiden tot recidivevermindering; er moet een causaal verband zijn. Daarvoor hebben wij de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. Wij proberen het beschikbare geld maximaal nuttig in te zetten.

In de richting van de heer Recourt en mevrouw Berndszen kan ik nog zeggen dat de resultaten die wij laten zien – taakstraffen, straffen met gedragsinterventies, ISD, gewone straffen – mogen worden verwacht van dit kabinet en van deze bewindslieden. Wij hebben dat ook niet anders gezegd. Wij hebben altijd gezegd dat het allebei is: een straf is maatwerk. Op een aantal punten hebben wij de zaken geïntensiveerd. Dat zullen wij telkens blijven doen. Wij richten het strafrecht zo in dat de verdachte maatwerk moet krijgen, zodat hij de straf krijgt die hij verdient, kan resocialiseren en in de maatschappij kan terugkeren en zodat recidive zo veel mogelijk wordt voorkomen. In de kern is dat altijd het uitgangspunt geweest, al is de indruk weleens gewekt, niet door ons, dat daar anders over werd gedacht.

Wat de aangifte betreft, kan ik gewoon verwijzen naar datgene wat ik vaker heb gezegd. Het aangiftebeleid is het visitekaartje van de Nationale Politie. Vroeger kon er op 25 verschillende adressen en manieren aangifte worden gedaan. Nu wordt dat eenduidig gedaan. Natuurlijk lukt dat allemaal niet in een keer. Daar ben ik eerlijk in. Het kan telefonisch, digitaal, op het politiebureau en op huisbezoek voor de mensen die dat niet anders kunnen.

Het volgende punt is de melding aan degene die aangifte heeft gedaan. Wij zijn begonnen met de inbraken. Dat is een groot succes. Vanochtend is

mij gemeld dat dit nu gebeurt in 96% van de gevallen en dat het door degenen die het antwoord krijgen buitengewoon wordt gewaardeerd – ik heb het persoonlijk ervaren – ook al is het antwoord vaak dat wij helaas niet verder gaan omdat er geen aanknopingspunten zijn voor onderzoek. Per 1 januari wordt dit uitgebreid naar de rest van de high-impact crimes. Wij willen daarmee bewerkstelligen dat de aangiftebereidheid toeneemt.

De **voorzitter**: Ik dank de Minister voor zijn beantwoording. Maar voordat ik ga afsluiten, wil de heer De Wit nog een opmerking plaatsen.

De heer **De Wit** (SP): Ik had nog een vraag gesteld over de financiële beloning voor de criminele getuige. In de brief wordt die als een nieuwe mogelijkheid geopperd. Ik heb de Minister gevraagd hoe dit zich verhoudt tot eventuele pluk-ze-maatregelen tegen diezelfde getuige. Wordt dat dan achterwege gelaten of worden dingen tegen elkaar weggestreep? Heeft de Minister daar een idee over?

Minister **Opstelten**: Ik wil dit punt ook meenemen. Wij zullen daarop moeten terugkomen bij het wetsvoorstel, want ik moet daarvoor een wetswijziging indienen. Ik wil nu niet in die casuïstiek verzeild raken. Ik wil er uiterst zorgvuldig naar kijken en ook die vraag en die afweging daarbij betrekken. Daarbij wil ik het nu laten. Ik kan de Kamer, zo krijg ik mee, voor aanstaande woensdag een brief sturen waarin ik inga op een aantal punten rond de criminele burgerinfiltrant en de kroongetuige. Dat kan wellicht behulpzaam zijn voor de commissie. Ik beschouw dat alleen maar als een extra service, want ik blijf streven naar een zo groot mogelijk draagvlak bij de Kamer voor dit onderwerp.

Mevrouw **Helder** (PVV): Ik hoorde de Minister in antwoord op een vraag van mij zeggen dat de resultaten van het onderzoek begin 2014 komen. Dat ging vloeiend over van de gedragsinterventies, dus het was voor mij niet duidelijk of dat het antwoord was op de vraag die ik heb gesteld over het WGO en de toezegging van de Staatssecretaris dat hij het causale verband gaat meten.

Minister **Opstelten**: Het antwoord daarop is «ja». Dit is het doortrekken van de toezegging van de Staatssecretaris.

De **voorzitter**: Wij zijn inderdaad met een kwartier klaar. Ik dank de Minister en zijn staf, ik dank de leden voor hun inbreng en ik dank de mensen op de tribune. Dit was de eerste termijn. Wij hebben afgesproken dat wij woensdag in de procedurevergadering gaan bekijken hoe wij die hoorzitting kunnen organiseren en wanneer wij de tweede termijn laten plaatsvinden. De Minister heeft toegezegd dat hij een brief met een aantal punten voor woensdag zal sturen. Dat is fijn, maar dat hoeft niet per se voor woensdag, want dan spreken wij alleen over de procedure en niet over de inhoud.

De heer **De Wit** (SP): Ik zou een brief voor woensdag wel op prijs stellen.

De **voorzitter**: Prima, dan wordt dat op prijs gesteld. De Minister heeft ook een brief over de cijfers toegezegd, dus die komt ook.

Sluiting 16.17 uur.